

Södertörns högskola | Institutionen för kommunikation, medier och it.
Kandidatuppsats 15 hp | Retorik | vårterminen 2011
Retorikkonsultprogrammet

Myndighetsattityder

En ethosanalys av Delegationen för romska frågor.

Av: Josefina Andersson
Handledare: Istvan Pusztai

Abstract

The Authorities attitudes towards Gypsies have been characterized by prejudice for a long time. This has led to the relief actions of the Authorities being formed by discriminating acts. In purpose of eliminating the discrimination of the Gypsies, the Delegation for Gypsy matters formulated a strategy for solving this problem in the report "Gypsy rights – a strategy for Gypsies in Sweden". Despite the goodwill of the Authorities this report has been criticized by Gypsies in Sweden.

In the investigation of the derivation of this criticism the aim of this essay is to look at how the Authorities attitude towards Gypsies is shown in this report and how it affects the creation of their ethos. This analysis is made with a Critical Linguistic Analysis and the Stasis Theory.

The result showed that the Delegation for Gypsy matters dissociate themselves from the former attitudes that characterized the Authorities view of Gypsies. Through this move they try to show solidarity with them. Despite this equality aim it is possible to make note of an authoritative touch that imply a view of a society where the power is distributed from the top to the bottom. Even the picture of the Gypsies as a weak group can be noted.

Keywords: ethos, Stasis Theory, Critical Linguistic Analysis, Gypsies, Authorities, attitudes, Bitzer, Rhetorical Situation

Sammanfattning

Myndigheters attityder har länge varit präglade av fördomar när det gäller romer. Detta har medfört att deras hjälpinsatser för att förbättra romernas situation har präglats av diskriminerande åtgärder. I syfte att komma bort från den diskriminerande behandlingen av romerna utformade Delegationen för romska frågor en strategi för hur detta problem kunde lösas. Detta nya betänkande har dock fått kritik från romer i Sverige.

För att undersöka vad denna kritik beror på är syftet med den här uppsatsen att undersöka hur myndigheters attityder gentemot romer kommer till uttryck i betänkandet samt hur detta påverkar skapandet av myndigheternas ethos. Detta görs genom en kritisk lingvistisk analys av textens verbprocesser, negationer och passivkonstruktioner. Detta resultat kopplas sedan till statusläran.

Resultatet som framkommit ur analyserna är att Delegationen för romska frågor tydligt tar avstånd från myndigheternas tidigare attityder och förhållningssätt. Genom detta försöker de istället solidarisera sig med romerna. Trots denna strävan efter jämlikhet går det att uttyda auktoritära drag som antyder en samhällssyn där styrandet sker uppifrån och ned. Även drag av romer som en svag grupp går att utläsa.

Nyckelord: ethos, statusläran, kritisk lingvistisk analys, romer, myndigheter, attityder, Bitzer, retorisk situation

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställning	6
3. Tidigare forskning	6
4. Teori	7
4.1 Kritisk lingvistisk analys	8
4.2 Ethos	9
4.2.1 Aristoteles	9
4.2.2 Quintilianus	10
4.2.3 Amossy	10
4.3 Statusläran	11
4.4 Retorisk situation – en utveckling	13
5. Metod	15
5.1 Diskursivt ethos	15
5.1.1 Kritisk lingvistisk analys	15
5.1.1.1 Ideationell analys	16
5.1.1.2 Interpersonell analys	17
5.1.2 Retorisk analys	18
5.1.2.1 Statusläran	18
5.2 Föregående ethos	18
5.2.1 Retorisk analys	18
5.2.1.1 Retorisk situation – en utveckling	18
6. Material	18
7. Resultat	20
7.1 Ideationell analys	20
7.1.1 Verbprocesser	20
7.1.1.1 Text 1	20
7.1.1.2 Text 2	21_Toc296300252
7.1.1.3 Text 3	21
7.1.2 Passivkonstruktioner	21
7.1.2.1 Text 1	21
7.1.2.2 Text 2	22
7.1.2.3 Text 3	22
7.2 Interpersonell analys	22
7.2.1 Negationer	22
7.2.1.1 Text 1	23
7.2.1.2 Text 2	23

7.2.1.3 Text 3.....	24
7.3 Statusläran.....	24
8. Analys.....	25
8.1 Idealtionell analys	25
8.1.1 Verbprocesser	25
8.1.1.1 Text 1.....	25
8.1.1.2 Text 2.....	26
8.1.1.3 Text 3.....	28
8.1.2 Passivkonstruktioner	29
8.1.2.1 Text 1.....	29
8.1.2.2 Text 2.....	29
8.1.2.3 Text 3.....	30
8.2 Interpersonell analys	31
8.2.1 Negationer.....	31
8.2.1.1 Text 1.....	32
8.2.1.2 Text 2.....	32
8.2.1.3 Text 3.....	33
8.3 Retorisk analys.....	34
8.3.1 Statusläran.....	34
8.3.1.1 Text 1.....	34
8.3.1.2 Text 2.....	35
8.3.1.3 Text 3.....	36
9. Slutsats	36
10. Diskussion.....	37
10.1 Ethos.....	37
10.2 Resultat.....	39
11. Framtida forskningsförslag	40
12. Källhänvisning	42
13. Bilaga 1 - Passivkonstruktioner	
14. Bilaga 2 - Negationer	

1. Inledning

Ända sedan romer kom till Sverige i början av 1500-talet har de fått utstå en inhuman behandling. Diskriminering, förföljelse och utstötning har varit några av de många metoder som använts av både stat och medborgare i ett försök att få dem att lämna landet. Genom åren har statens behandling av de olika romska grupperna tagit sig annorlunda uttryck, bland annat tvångssterilisering och tvångsassimilering. Detta har lett till att romerna förlorat förtroendet för myndigheterna och många av dess hjälpinsatser (DO 2003:10-11).

Under 1970-talet förändrades dock situationen för romerna i Sverige. Staten började satsa mer på integrationsåtgärder i samspel med romerna och 1999 erkändes dessa som en nationell minoritet (DO 2003:12, Kommittédirektiv 2006:3). I samband med detta antog regeringen Europarådskonventionen som innebar ett ökat skydd för nationella minoriteter och deras språk (Kommittédirektiv 2006:1-2). Från att ha blivit utstötta av staten skulle de nu istället omges av lagstadgade skydd.

Trots denna satsning på romerna var inte deras situation tillfredsställande. I olika rapporter från utländska granskare såsom Europakommissionen mot rasism och intolerans samt FN:s barnkommitté blev Sverige kritiserade för att inte ha levt upp till de lagar om mänskliga rättigheter som romerna nu omfattades av i positionen av en nationell minoritet (SOU 2010:111-112).

Med anledning av detta bildades år 2006 en kommitté, i uppdrag av integrations- och jämställdhetsdepartementet, för att förbättra romernas situation i Sverige. Kommittén, som även benämns *Delegationen för romska frågor* och som hädanefter kommer att benämnas delegationen, fick i uppgift att:

- (..) utreda romers situation i Sverige genom att inhämta, sammanställa, analysera och redovisa erfarenheter och kunskap som finns på området samt lämna förslag på hur romers livsvillkor i samhället skall kunna förbättras.
- (..) främja och stödja kommunala projekt och verksamheter som syftar till att förbättra romers situation.
- (..) informera och sprida kunskap om romer och romers situation i Sverige samt uppmuntra kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan statliga myndigheter och kommuner. (Kommittédirektiv 2006:1)

Detta uppdrag resulterade år 2010 i betänkandet *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige*. Detta betänkande möttes både av kritik och hyllningar i svenska medier. En som reagerade särskilt starkt mot betänkandet var den romska integrationskonsulten Allan Schwartz, som jobbar för romers rättigheter (Schwartz 2010). I sin artikel *Leissner utmålar oss som underlägsna* (2010) kritiserar han delegationens ordföranden och demokratiambassadör Maria Leissner för att svartmåla det

svenska folket i romernas namn. Vidare förebrår han henne för att få romer att framstå som "(..) underlägsna människor, som behöver ledas av statliga svenska tjänstemän med henne i spetsen."

Med anledning av denna kritik väcktes mitt intresse till att studera betänkandet som delegationen skrivit. En undran om var Schwartz kritik härstammade från och vilken syn på relationen romer-myndigheter detta betänkande spred kom sedan att bli ledstjärnan för min undersökning. Då romer enligt rapporten *Diskriminering av romer i Sverige* (2004:32) fortfarande har ett bristande förtroende för myndigheter väcktes även ett intresse i att studera hur delegationen framställer sig själva i betänkandet för att vinna tillit hos romerna.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att studera vilka attityder som präglar delegationens syn på romer men också vilket ethos som attityderna uttrycker. Attityderna analyseras med en kombination av lingvistiska och retoriska metoder. Därför har undersökningen också ett vidare syfte: att visa på vilket sätt retoriska och lingvistiska metoder är användbara för att undersöka myndigheters attityder. För att komma fram till vilka attityder som speglas i texten och hur dessa används i uppbyggnaden av trovärdigheten har följande frågeställningar formulerats:

- Hur framställs delegationen gentemot romerna i betänkandet?
- Vilka attityder mot romer och myndigheter speglar denna framställning?
- På vilket sätt tar sig dessa i uttryck i uppbyggandet av delegationens ethos i syfte att öka romernas tilltro för myndigheter?

3. Tidigare forskning

De flesta undersökningar som görs om romer utgår från romerna ur deras perspektiv. Detta gör att forskningen då mer inriktar sig på till exempel romers upplevelser av diskriminering av staten eller hur det är att vara rom i Sverige. Den forskning som behandlar myndigheternas attityder gentemot romerna är däremot mindre utbredd. Detta medför att denna del kommer att vara tunn.

Norma Montesino (2010) har i sin undersökning *Romer i svensk myndighetspolitik – ett historiskt perspektiv* kartlagt hur myndigheters benämning av romer har ändrats genom historien och studerat dessa i relation till det rådande politiska läget under respektive period. Denna forskning utgår ifrån påståendet att "Myndighetspolitik skapar och styr människoliv. Det kategoriserar individer och fastställer individernas status och tilldelar dem roller (..)" (Montesino 2010:5). Utifrån detta perspektiv avser Montesino att undersöka hur myndigheternas förhållningssätt gentemot romer, genom de olika benämningarna, har förändrats under olika tidsperioder i Sveriges historia. I

dagens läge, i och med Sveriges ratificering av Europarådskonventionen om minoriteters rättigheter, har det politiska läget förändrats för romerna. Detta har medfört att mänskliga rättigheter och en eftersträvan av politisk, social, ekonomisk och kulturell jämlikhet ska prägla relationen mellan minoritetsgrupperna och majoritetssamhället. Detta jämlikhetstänkande har skapat förändring i den politiska diskursen vilket även har påverkat relationen mellan myndigheterna och romerna. I syfte att uppfylla denna jämlikhetsvision har myndigheterna nu börjat föra dialog med romerna. Det som Montesino då har kommit fram till i sin forskning är att denna dialog fortfarande sker på ojämna villkor. Detta beror på att myndigheter fortfarande har en tendens att utgå från förlegade idéer och föreställningar kring vilka romerna är och deras härkomst.

Då myndighetspolitik har en stor inverkan på människors liv blir det även intressant att undersöka hur myndigheter framställer sin information. Lena Lind Palicki (2010) har i sin avhandling *Normaliserande föräldrar: en undersökning av Försäkringskassans broschyrer 1974-2007* undersökt Försäkringskassans broschyrer som riktar sig till nyblivna föräldrar. Syftet med denna undersökning är att studera Försäkringskassans föreställningar om föräldrar och vilken bild av normalitet som de förmedlar. En metod som hon använder i för att kunna identifiera detta är genom begreppet normalföreställningar.

En analys av normalföreställningar görs genom en textanalys av sändarens perspektiv. Detta perspektiv analyseras genom tre kategorier: *normala normalföreställningar*, *normaliserande avvikelser* och *det uteslutna*. Normala normalföreställningar är de uppfattningar som tas för givet och som inte problematiseras. Språkligt utmärks normala normalföreställningar genom att de blir synliga i motsats eller kontrast till det avvikande. Normaliserande avvikelser är undantag i texten som behandlas som något särskilt. I texten utmärks dessa av att de framträder explicit. Det uteslutna utmärks av att de är just uteslutna ur texten. Dessa föreställningar är så avvikande från de normala normalföreställningarna att de inte nämns överhuvudtaget (Palicki 2010:85-86).

Resultatet av denna analys sätter hon sedan in i ett diakront perspektiv för att undersöka hur föreställningarna har förändrats över tid. Det hon kommer fram till med den här undersökningen är att de normala normalföreställningarna om hur en familj ser ut och hur föräldrarna ska bete sig främst blir synliga med i ljuset av de normaliserande avvikelserna eftersom dessa fungerar som ramar som visar var det tillåtnas eller normalitetens gräns går (Palicki 2010:107).

4. Teori

Som antytts genom den tidigare forskningen förekommer studier av myndighetstext i avseendet att undersöka myndigheters föreställningar om olika individer och etniska grupper. Genom detta är det

möjligt att identifiera den verklighetsuppfattning som myndigheterna sprider. Dessa undersöks dels genom hur de tar sig i uttryck i texterna och dels genom sin koppling till tidigare föreställningar. Nedanstående teorier ska utifrån dessa avseenden fördjupa förståelsen för hur myndighetsattityder kan analyseras.

4.1 Kritisk lingvistisk analys

Inom den kritiska lingvistiken anses språket vara en social konstruktion av verkligheten. Med detta menas att språkets utformning speglar hur världen uppfattas av författaren (Bergström & Boreus 2005:280). Därför har aspekter såsom författarens sociala position i samhället samt den situation som texten är producerad i en stor inverkan på textens utformning. En text kan därför sägas fungera som författarens spegling av samhällets sociala strukturer (Ledin 1994:23).

För att undersöka vilket perspektiv texten ger uttryck för och för att därigenom få en insikt i textens ideologiska perspektiv, blir studerandet av ordval och syntax ett givet analysobjekt inom den kritiska lingvistiken (Bergström & Boreus 2005:281). En teoretiker som har haft stor betydelse för undersökningen av en texts återspeglning av sociala strukturer är M.A.K Halliday. Han har utvecklat en modell om en texts tre metafunktioner. Syftet med denna är att undersöka språket och hur detta speglar de behov en människa måste tillfredsställa i sitt samspel med omvärlden (Ledin 1994:24).

De metafunktioner som Halliday delar upp språket kan delas upp i följande kategorier:

- Den *ideationella funktionen*. Språkets ideationella funktion är ett sätt för talaren att gestalta sina upplevelser av världen (Fowler 1991:69). Ledin uttrycker detta som ”ett medel för reflektion” (Ledin 1994:24).
- Den *interpersonella funktionen*. Språkets interpersonella funktion är ett medel för talaren att införa sina attityder och värderingar i texten. I denna funktion berörs även de sociala relationer som språket skapar (Fowler 1991:69).
- Den *textuella funktionen*. Språkets textuella funktion beaktar texten som ett medium. Den studerar bland annat hur texten fördelar plats bland dess olika delar (Ledin 1994:25).

Definitionen av dessa metafunktioner har analyserats av lingvisten Roger Fowler som menar att Halliday tilldelar talaren/skribenten för mycket eget handlingsutrymme. Genom detta synsätt blir språket ett resultat av individens fria vilja utan inverkan från andra faktorer. Fowler menar istället att metafunktionerna är en rad av sociala val och inte något talaren/skribenten nyttjar helt utan påverkan från omvärlden. En talares språkliga uttryck i texten får därför sin mening genom den diskurs som texten är kopplad till. Diskursen är sin tur kopplad till den institution som produktionen

och konsumtionen av texten uppstår (Fowler 1992:69-70). Det Fowler vill göra är alltså att betona diskursens påverkan på en texts utformning.

4.2 Ethos

Några av de två mest inflytelserika personer som haft en stor påverkan på den grundläggande definitionen av ethos kommer från Aristoteles och Quintilianus. Dessa har utvecklat två skilda spår i sin förståelse av detta begrepp. Spår av denna skillnad kan fortfarande identifieras i mer moderna teorier, dock utgör skillnaden ingen motsättning i dessa teorier. Nedan kommer jag att ge en kort överblick av de äldre ethosdefinitionerna för att sedan redogöra för ett modernt ethosbegrepp utifrån Amossy definition. Denna kommer sedermera utgöra grunden för det teoretiska ramverk som omger denna analys.

4.2.1 Aristoteles

Talarens karaktär gör sin verkan när talet framförs så att det gör talaren trovärdig. Vi fäster nämligen lättare och snabbare tilltro till sympatiska personer. Det gäller generellt och i alla situationer, men i full utsträckning i saker där det inte råder visshet utan ges rum för tvivel. Men detta måste ske under talets gång, inte genom en förutfattad mening om talarens egenskaper. (Kjeldsen 2008:124)

I situationer där diskussionen handlar om en fråga som kan betraktas ur flera perspektiv, har en talares karaktär en stor inverkan på hur budskapet ska bli mottaget. För att väcka åhörarnas förtroende för sin karaktär kan en talare använda sig av olika bevismedel. Dessa delar Aristoteles upp i *icke retoriska bevismedel* respektive *retoriska bevismedel*. Den första kategorin, *icke retoriska bevismedel*, är bevis som talaren "lånar in" utifrån. Dessa framställs alltså inte av talaren och faller utanför retorikens ramar, exempel på sådana är vittnesmål, skriftliga dokument och vetenskapliga studier. Den andra kategorin, *retoriska bevismedel*, är bevis som talaren själv skapar. Dessa kan delas in i tre kategorier, ethos, pathos och logos. Ethos rör talarens karaktär, pathos det känsloläge som talaren berör åhörarna med och logos handlar om beviskraften för talets påståenden (Lindqvist 2008:77-79).

Enligt Aristoteles kan ethos bli det starkaste bevismedlet för en talare om denne lyckas med att konstruera en moralisk karaktär. Denna utmärks av tre olika egenskaper *arete* (god moral), *fronesis* (förståndig/gott omdöme) och *eunoia* (välvilja mot publiken). Några andra egenskaper utöver dessa behövs inte för att framstå som trovärdig (Andersen, 1996:35-36). Trovärdigheten är istället ett resultat av de val som talaren har gjort i utformandet och av talet, till exempel val av argument, disposition och språkanvändning (Kjeldsen 2008:125).

4.2.2 Quintilianus

Hos Quintilianus får ethos en annorlunda innebörd. Istället för att påverka publiken genom sin språkanvändning, menar Quintilianus att det är talarens moraliska karaktär som berör publiken. Genom sin moraliska karaktär kan talaren vinna publikens sympati och på så sätt framstå som någon som är värd att lyssna på (Quintilian 2001:49). I uppbyggandet av en talares ethos blir därför hans eller hennes liv och gärningar viktiga, eftersom dessa fungerar som ett bevis för att hans eller hennes moraliska karaktär (Baumlin 1994:xix). Dock, påpekar Quintilianus, att talaren inte behöver besitta de moraliska karaktärsdragen. Det viktiga är att han eller hon framstår som moralisk och god (Quintilian 2001:55).

4.2.3 Amossy

I sin artikel *Ethos at the Crossroads of Disciplines* har Amossy influerats av teorier från skilda områden såsom sociologi, pragmatik och retorik. Detta har bidragit till att bredda synen på ethos utifrån Aristoteles och Quintilianus definitioner. Istället för att enbart ta fasta på en aspekt av ethos kombinerar Amossy de klassiska retorikernas definitioner samtidigt som hon applicerar moderna teorier till dem för att fördjupa förståelsen av ethos.

Amossy delar in ethos i två aspekter, *föregående* ethos (prior ethos) och *diskursivt* ethos (discursive ethos). Den tidigare betecknar den bild publiken har av talaren innan talet, medan det senare syftar på den bild som publiken får av talaren under talet (Amossy 2001:1).

Föregående ethos är kopplat till talarens sociala position inom samhällets olika institutioner. Denna position fungerar som ett tolkningsraster för publiken. Genom denna kan de skapa sig en uppfattning om hur talaren är. I sin tur leder detta till att publiken skapar sig en bild av hur talaren bör respektive inte bör agera i talsituationen för att leva upp till eras uppfattningar. Det är dessa uppfattningar som utgör talarens *föregående* ethos.

Diskursivt ethos är kopplat till talarens verbala strategier i framträdandet. Det är genom dessa som talaren kan skapa en passande bild av sig själv genom verbala strategier. Hur en talares verbala strategier uppfattas och utformas beror inte bara på det *föregående* ethoset. Dessa påverkas även av ett ramverk som omger talsituationen. Detta ramverk innehåller tre sammanhängande dimensioner som tillsammans påverkar de verbala strategierna på olika sätt: Den *globala scenen* betecknar en typ av större diskurs som talaren väljer att uttrycka sig inom, till exempel den politiska, filosofiska eller religiösa. Specifikt för den här scenen är att den har en avgörande påverkan för hur uttalandet ska tolkas, på så sätt ger den här dimensionen de verbala strategierna dess pragmatiska status. Den

generiska scenen, som är underordnad den globala scenen, refererar till de överenskommelser som är kopplad till en genre inom en viss diskursiv institution. Den sista dimensionen kallas för *scenografi* och står för en ton som talaren väljer för sitt tal. För att använda mig av Amossys (2001:4) exempel förklarar hon detta genom visa att en religiös predikan kan framföras på till exempel ett pedagogiskt eller profetiskt sätt. Dessa två sätt, eller toner, är olika scenografier som talet kan inta. Talarens verbala strategier är alltså beroende av den position som han eller hon intar inom de valda scenerna. Denna position utgör sedan talarens *diskursiva* ethos (Amossy 2001:4).

Till skillnad från de klassiska definitionerna av ethos betonas vikten av publikens roll i skapandet av det *diskursiva* ethoset hos Amossy (2001:5): "If the speaker has to adopt a self-presentation that suits his or her purpose, he or she also must determine the image the audience holds of the speaker." (Amossy 2001:7). Hon menar att en talares verbala uttryck alltså skapas i enighet med talarens föreställning om hur publiken tycker att trovärdig och kompetent talare ska agera och uttrycka sig (Amossy 2001:6).

Efter denna redogörelse skulle man kunna säga att ethos uppstår från ett stereotypiskt tänkande. Det *föregående* ethoset skapas av publikens stereotypa bild av talaren medan det *diskursiva* ethoset skapas av talarens stereotypa uppfattning om publiken (Amossy 2001:8). I denna framställning går det även att få intrycket av att det *föregående* och det *diskursiva* ethoset är två åtskilda delar. Amossy påpekar dock att dessa är sammanlänkade i ett växelspel där båda aspekterna påverkar varandra:

(..) the status enjoyed by orators, together with their public images, delimit their authority at the moment they take the floor. Yet the construction of the image of self within the discourse has, in turn, the capacity to modify the prior representations and to confer credibility and authority upon the speaker. (Amossy 2001: 21)

Båda aspekterna av ethos är på så sätt ständigt föränderliga och beroende av varandra. Detta gör att den moderna ethosefinitionen har en mer dynamisk funktion som är mer förankrad i publikens och samhällets påverkan på talaren samt hur dessa påverkar talarens konstruktion av sitt ethos.

4.3 Statusläran

Ursprungligen användes statusläran som ett verktyg för att utforma ett effektivt tal. Senare har den även utvecklats till att användas som ett analysredskap, vilken dock har begränsats till tal inom genren *genus judiciale* (Lindqvist 2005:34). I sin artikel *Vad gäller saken?* försöker Lindqvist utvidga statuslärans analysområdet till att även omfatta de två övriga genrerna *genus demonstrativum* och *genus deliberativum*. Han menar att "läran också är användbar som ett

analytiskt instrument, för att karaktärisera och analysera en given argumentation” (Lindqvist 2005:34). Här ligger alltså betoningen på argumentationen och inte på genren.

Statuslärans huvudsakliga syfte är att identifiera den fråga som talet handlar om, om vilken fråga som debatteras. Enligt Cicero är nämligen varje tal förbundet med en fråga som utgör talets egentliga handling (Lindqvist 2005:35). Denna fråga eller som Quintilianus uttrycker det – denna oenighet – kan angripas på fyra olika grundläggande sätt (Lindqvist 2005:35).

I Lindqvists återgivning av statusläran fattas en aspekt under det kvalitativa resonemanget. För att kunna återge en så komplett bild som möjligt har jag därför hämtat denna aspekt från Cicero.

Det första sättet, *constitutio coniectualis*, rör en oenighet som vad beträffar ett faktum, dvs. om verkligheten verkligen ter sig på det sätt som talaren påstår. Hos Lindqvist definieras detta som den *bevisande* eftersom det genom det här angreppssättet går ut på att debattera om ”ren fakta” eller det sannolika (Lindqvist 2005:36).

Det andra, *constitutio definitiva*, handlar om en definitionsfråga. Här är syftet istället att reda ut vilket begrepp som ska användas för att bevisa till exempel en viss handling. Detta argumentationssätt kallar Lindqvist således för *definierande* argumentation (Lindqvist 2005:36).

I det tredje fallet, *constitutio qualitatis*, råder det enighet om de två första frågorna, dvs. i hur verkligheten ter sig och hur denna ska definieras. Det som diskuteras i den här frågan är oenigheten i vilken kvalitet till exempel en handling har, eller annorlunda uttryckt motivet bakom handlingen. Detta kallar Lindqvist för ett *kvalitativt resonemang*. Det kvalitativa resonemanget kan även struktureras in i fyra underkategorier¹: 1. *Remotio criminis* (för över anklagelsen på någon annan), 2. *Relatio criminis* (att föra tillbaka skuld på den anklagade), 3. *Comparatio* (jämförelse, till exempel genom att sätta in (brotts-)handlingen i ett sammanhang så att den framstår som mildare, bättre eller mer oskyldig) och 4. *Concessio* (att erkänna skulden och be om förlåtelse) (Lindqvist 2005:36). *Concessio* är även indelad i två underavdelningar: *Purgatio* (dådet erkänns men en ond/olaglig avsikt förnekas genom att skylla på andra faktorer såsom olycka, nödtvång eller okunnighet) och *Deprecatio* (dådet och dess onda/olagliga avsikt erkänns och genom detta erkännande försöker den åtalade bli förlåten) (Cicero 1993:31)

Den fjärde frågan, *constitutio translatoris*, uttrycker oenighet i frågan om det befintliga forumets rätt att driva en diskussion i frågan samt dess auktoritet att uttala en åsikt i denna. Då målet i denna fråga är att föra över denna fråga till ett annat forum/område kallar Lindqvist detta för ett *överförande resonemang*.

¹ Då denna indelning främst berör juridiska tal har Lindqvist inte omdefinierat dessa termer, utan använder sig av Ciceros definitioner.

Med statusläran som analysverktyg betonar Lindqvist dess funktion som att studera vilken fråga talaren fokuserar på för att nå sitt mål, för att kunna beskriva vilken argumentationsstrategi han eller hon har använt sig av. Detta är dock bara en del av dess användningsområde. I ett vidare perspektiv kan statusläran användas för att analysera hur frågor i en argumentation (om-)formuleras och (om-)skapas. Om denna funktion även tillämpas i ett större perspektiv kan detta analysredskap även användas till att studera hur specifika offentliga ideologiska, moraliska och överlag attitydmässiga förändringar gått till (Lindqvist 2005:39-40).

4.4 Retorisk situation – en utveckling

I ett försök att förklara hur retorisk kommunikation fungerar samt hur retorik uppstår har Lloyd Bitzer skapat en teori kring begreppet *retorisk situation* (Kjeldsen 2008:98-99). Denna teori utvecklade han i sin uppseendeväckande artikel *The Rhetorical Situation* (1968). Teorin har dock mötts av kritik från bland annat Richard E Vatz som menar att Bitzer beskriver den retoriska situationen som en objektiv återgivning av en händelse, vilken genom detta förhållningssätt tilldelas en egen inneboende mening. Denna mening menar Vatz istället är en skapelse av retorikern och dennes språkval (Kjeldsen 2008:99). Då jag finner dessa två teorier fruktbara för förståelsen av retorisk kommunikation skulle jag vilja lösa upp motsättningen mellan dessa. Detta kommer att ske i ljuset av den litteraturvetenskapliga teorin om intertextualitet som genom sin betoning av ett yttrandes koppling till historien och framtiden skulle kunna fungera som en brobyggare mellan Bitzers och Vatz teori. Detta kommer jag att redogöra för genom att först ge en kortare beskrivning av det essentiella inom respektive teori för att sedan applicera intertextualitetsbegreppet på dessa. En utförligare beskrivning av Bitzers teori kommer dock att utföras då det är denna teori som utgör grunden för den andra.

Den retoriska situationen utgörs av tre komponenter: ett påträngande problem (*exigence*), en publik (*audience*) och retoriska villkor (*constraints*) (Kjeldsen 2008:85). I en retorisk situation blir alltså talarens uppgift att förmedla det påträngande problemet och dess lösning till publiken på ett sätt som gör att de är villiga till att delta i förändringen. För att räknas till publik i den retoriska situationen krävs det att personerna kan *påverkas* och är i stånd att tänka eller handla på ett sätt som krävs för att uppnå förändring. De ska också ha *möjlighet* och *vilja* att åstadkomma den förändring som krävs för en förändring av situationen (Kjeldsen 2008:88-89).

Enligt Bitzer ska det påträngande problemet förstås som ett svar på en fråga, vilket gör att den retoriska responsen som talaren uttrycker är ett resultat av situationens krav eller retoriska villkor (Kjeldsen 2008:84). Dessa krav, de retoriska villkoren, kan sedan delas upp i, för att låna Aristoteles definition, *retoriska* bevismedel respektive *icke retoriska* bevismedel, vilka redan finns beskrivna

under redogörelsen för ethos (se 4.2.1 Aristoteles). På detta sätt har talaren ett ansvar för att hitta och utnyttja de retoriska villkor som passar för ändamålet i enighet med situationens krav, dvs. att påverka publiken och att få dem att skrida till handling så att en förändring sker. I sin tur leder det här förhållningssättet till förutsättningen att varje retorisk situation redan har ett passande sätt för talaren att agera på. Detta kallas med andra ord för passande respons. Denna kan talaren bättre eller sämre läsa av vilket har en avgörande inverkan på om kommunikationen lyckas eller ej (Kjeldsen 2008:92-93).

I sin kritik av Bitzer hävdar Vatz att retoriken endast blir ett verktyg med vilket man kan avgöra om retorn uppfattat den retoriska situationen rätt eller inte (Vatz 2000:10). I sin syn på denna fråga vill Vatz tilldela retorn och retoriken större ansvar. Han går emot uppfattningen om att det ur verkligheten går att utläsa en situation och ett påträngande problem. Verkligheten är en kuliss av oändligt antal händelser istället för ett enda händelseförlopp där händelserna är klart åtskilda. En situation *skapas* istället av retorn genom två faktorer: det händelseförlopp som han eller hon konstruerar och det språk som retorn väljer att beskriva situationen med. Detta innebär att varje beskrivning är arbiträr och meningen blir på detta sätt en skapelse av den retorik som används. Retorn blir därigenom mer ansvarig för det som förmedlas eftersom det är han eller hon som genom sin beskrivning skapar mening (Vatz 2000:9-10).

Vatz har i sin kritik av Bitzers teori rätt på många punkter. Men däremot finns det en aspekt i Vatz teori som fattas, men som återfinns hos Bitzer, vilket gör att dessa teorier kan fungera som ett komplement till varandra. Det som är svagheten i Vatz teori är att han framställer retorns möjlighet att framställa ett händelseförlopp som en självständig aktivitet, utan påverkan utifrån. Det är här intertextualiteten har sin brobyggande roll.

Efter en översättning av Mikhail Bakhtins sammanfattade Julia Kristeva hans språksyn med begreppet intertextualitet. I denna språksyn framstår en text inte som något med en självständig existens. En text har alltid en koppling till tidigare texter som ett svar eller en omarbetning av dem samtidigt som den även tilltalar och anteciperar framtida texter. På detta sätt blir texter dialogiska vilket leder till att texter, muntliga som skriftliga, alltid ingår i en relation till varandra, vare sig man håller med, går emot eller bygger på en tidigare text (Ledin 1997:64).

Ur den intertextuella synen på text skulle man kunna tolka att det finns två sidor av en text, den sidan av texten vars resultat är påverkat av tidigare texter samt den sidan vars resultat är uppkommet av hur den vill påverka framtiden. Om man överför detta resonemang till teorin om den retoriska situationen skulle man kunna säga att retorn kan välja att skapa ett händelseförlopp utifrån de tidigare texterna. Eftersom en text både påverkas av historien och påverkar framtiden är det svårt att påstå att en retor har oändligt med valmöjligheter att skapa händelseförloppet på. Detta beror

dels på att han eller hon ofrånkomligt blir påverkad av tidigare uppfattningar och dels för att han eller hon måste ta hänsyn till sin målgrupp. Men utifrån dessa förutsättningar har talaren ett fritt val i hur han eller hon vill positionera sig i förhållande till det som tidigare skrivits och sagts, det vill säga textens historiska kontext. Utifrån det här förhållningssättet skulle man kunna säga att det inte finns *en* retorisk situation att tolka fram eftersom detta synsätt skulle förutsätta att man ser historien, textens historiska kontext, som en linje. Istället bör den historiska kontexten betraktas som ett nät av olika händelseförlopp och perspektiv som det påträngande problemet skapas utifrån.

För att sammanfatta min tolkning och därmed tillämpning av dessa två teorier skulle jag vilja påstå att Bitzer teori ger uttryck för hur skapelseprocessen av en text går till efter valt perspektiv inom den historiska kontexten. Medan Vatz istället tydliggör retorns faktiska frihet till att välja hur han eller hon ska påverkas av historien och hur detta ska ta sig i uttryck i konstruktionen av händelseförloppet och språkvalet.

5. Metod

I analysen av delegationens ethos kommer en uppdelning av dess *föregående* respektive *diskursiva* ethos att göras. Som antytts genom teorin om ethos (se 4.2.3 Amossy) är det delegationens *diskursiva* ethos som studeras genom en analys av betänkandets material. Analysen av det *föregående* ethoset kommer att baseras på de attityder som framkommit ur analysen av det *diskursiva* ethoset. Därför kommer presentationen av det *diskursiva* ethoset att ske först och utifrån dessa resultat kommer en diskussion kring delegationens *föregående* ethos att ske.

5.1 Diskursivt ethos

5.1.1 Kritisk lingvistisk analys

För att undersöka hur och vilka sociala strukturer som speglas i *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* kommer jag att koncentrerar mig på två av Hallidays metafunktioner, den *ideationella* och den *interpersonella*. Den *textuella* funktionen kommer inte att diskuteras i ett avsnitt för sig utan kommer istället att beröras under olika punkter genom denna undersökning, exempelvis i samband med diskussionen om intertextualitet. Detta beror på att diskussionen om den *textuella* funktionen är mest givande i koppling till övriga delar av undersökningen.

Till den *ideationella* funktionen används Hallidays transitivetsanalys. Till den *interpersonella* funktionen kommer jag att tillämpa en av Ledins analysmodeller som han presenterar i sin artikel *Vem kan man lita på? Språk och makt i EU-debatten*. Dessa funktioner kommer, i tolkningen av

resultatet, att tydas genom Fowlers tillägg då jag genomgående kommer att diskutera kopplingen mellan diskurs och text. Anledningen till att jag använder mig av två olika teoretiker i analysen av textens metafunktioner beror på att det finns få systematiska empiriska studier till förfogande, vilket i sin tur leder till att det finns få analysmodeller att tillgå (Ledin 1994:26).

5.1.1.1 Ideationell analys

För att undersöka hur delegationen framställs gentemot romerna kommer en *ideationell* analys att göras. Genom en *ideationell* analys studeras textens världsbild. Detta kan göras genom att undersöka hur skeenden i världen presenteras samt deras semantiska mening. På detta sätt går det att få en bild av vem eller vad som anses orsaka skeendena. I Hallidays transitivetsanalys görs detta genom att klassificera in textens verb i fyra olika verbprocesser (Ledin 1994:28):

- *Materiella processer*. Verb som anger förändring. Dessa indelas i handlingar och händelser, där handlingar betecknar en aktiv verbprocess där en aktör avsiktligt kan påverka och en händelse refererar till en passiv verbprocess som aktören inte kan påverka avsiktligt.
- *Mentala processer*. Verb som uttrycker en inre process, såsom reflektion (veta, tänka), förnimmelse (se, höra) och känsla (glädjas, frukta).
- *Verbala processer*. Verb som avser uttrycka någon form av tal (säga, hälsa). Ibland kan indelningen mellan verbala och mentala processer förefalla något oklar. Detta beror på att vi har som Ledin uttrycker det ”tillgång till mentala hållningar genom språket”. Därför har jag klassat in kritisera och rekommendera som verbala processer.
- *Relationella processer*. Verb som anger relationer mellan olika parter i världen. Verbprocesserna används för att strukturera in relationerna världen i, till exempel a är/har en b samt för att kommentera relationerna i världen, till exempel a är snäll/dum.

I denna analysmodell är det de finita verben som analyseras. I min analys kommer dock vissa undantag att göras. Då det finita verbet står i positionen av ett hjälpverb kommer verbet som står i infinitiv att analyseras. Detta för att få reda på vilken verbprocess denna komposition av verb ger uttryck för. Denna analys kommer att begränsa sig till att analysera huvudsatsens verb. Detta för att få ett bättre grepp om analysen samt för att kunna undersöka vad det är som texten presenterar som intressant. I resultat- och analysdelen kommer textens materiella processerna endast att nämnas i sin uppdelade form, det vill säga handlingar och händelser. Detta görs för att betona verbhandlingarnas skillnad, då dessa har olika påverkan på hur texten uppfattas. I benämning av den materiella

processen handlingar kommer begreppet *handlingsverb* att användas och i benämningen av processen händelser kommer begreppet *händelseverb* att användas.

Dessa verbprocesser kommer sedan att kopplas till en aktör för att undersöka relationen mellan deltagarna i texten. I samband med detta kommer även en analys av passiva verb att genomföras. Enligt Bergström & Boréus (2005:286) kan passiva verb användas för att undvika att peka ut aktörer. På detta sätt är det lättare att dölja orsakssammanhang, ansvar och olika gruppers makt. Av denna anledning kommer jag att undersöka i vilka sammanhang och hur passivkonstruktioner av verb används. För att vara konsekvent i min metod kommer jag endast att undersöka de passiva verb som står i huvudsatsen.

Passivkonstruktionerna kommer att placeras in under olika topos för att kunna tydliggöra sammanhanget där de används. Detta för att lättare kunna identifiera vilken aktör det är som är dold. Vem som kan tänkas vara dold i det passiva verbet presenteras i varje topos. I resultatdelen kommer endast två exempel presenteras med undantag för vissa fall där antal exempel av ett topos är märkbart övervägande. I dessa fall kommer tre exempel att presenteras. Alla passiva verb finns att tillgå i Bilaga 1.

5.1.1.2 Interpersonell analys

För att undersöka delegationens attityder på ett ideologiskt plan kommer en *interpersonell* analys att göras. Genom en *interpersonell* analys studeras textens perspektiv och ramar. Ett sätt att göra detta är genom en analys av textens *negationer*. Syftet med att analysera dessa är att identifiera en språklig argumentation. Denna argumentation sker inte explicit utan kan tolkas fram i finandet av olika sändare och mottagare. Genom negationen förmedlar texten att det finns andra som tycker det motsatta. I satsen ”Sverige är inte ett antiziganistiskt land” går det att utläsa att det finns vissa som motsätter sig denna åsikt, samtidigt som satsen uttrycker sitt motsatta förhållningssätt till det positiva perspektivet (Ledin 1994:26-27).

I resultatdelen kommer textens negationer att placeras in under olika topos. Detta för att kunna tydliggöra vilka attityder texten förmedlar samt vilka ”motståndare” texten tar avstånd från. I redovisningen av dessa kommer endast två exempel från varje topos att presenteras, med undantag från det i text 1 där det bara fanns ett samt i vissa fall där antal exempel av ett topos är märkbart övervägande. I dessa fall kommer tre exempel att presenteras. Satser där negationen inte visar någon motstridighet i frågor med märkbar ideologisk undertext kommer att utelämnas. Ett exempel på en sådan sats kan var ”Dessa romer hade inte ordnat arbete i så som då krävdes (..)” (SOU 2010:168). För en översikt av samtliga negationssatser (se Bilaga 2).

5.1.2 Retorisk analys

5.1.2.1 Statusläran

Vid tillämpningen av statusläran till denna uppsats kommer jag att använda mig av Lindqvists tolkning av Ciceros framställning av statusläran. Detta för att lättare kunna integrera Lindqvists begrepp i modellen samt för att motverka associationerna till statuslärans tidigare begränsning till *genus giudiciale*. För att undersöka vilken position delegationen intar på statuslärans skala går det att få fram vilken oenighet som diskuteras. Genom detta resultat kommer jag sedan att föra en diskussion kring hur de genom denna framställning vill påverka sina läsare. Med andra ord, vilka åsikter och attityder de vill överföra till sina läsare.

5.2 Föregående ethos

5.2.1 Retorisk analys

5.2.1.1 Retorisk situation – en utveckling

Då delegationens *föregående* ethos utgörs av den bild läsarna har av dem innan de läst texten kommer analysen av det *föregående* ethoset att baseras på de attityder som framkommit ur analysen av det *diskursiva* ethoset. Anledningen till varför dessa attityder används är för att dessa kan ge en ledtråd om delegationens *föregående* ethos. För att förstå syftet med de attityder som framkommit krävs en förståelse av sammanhanget som dessa attityder uttrycks i. Därför kommer dessa attityder att tolkas i förhållandet till betänkandets historiska kontext för att få en inblick i delegationens föregående ethos. Detta görs genom en diakron undersökning. Då kommer betänkandet först tolkas utifrån den historiska aspekten av vilka texter den kan tänkas vara ett svar på. Sedan följer en reflektion kring språkets inverkan på tolkningen av textens budskap utifrån det sätt som den kan tänkas vilja påverka framtiden.

6. Material

Det material jag har valt att undersöka är hämtat från *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige*, som är ett betänkande av delegationen. Betänkandet trycktes år 2010 och presenterar en utredning om romers situation i Sverige samt ger förslag på hur deras livsvillkor i samhället kan förbättras (SOU 2010: 3). Bortsett från den inledande sammanfattningen och författningsförslaget består betänkande av 16 kapitel och är 582 sidor.

Efter en genomgång av betänkandet har jag utifrån innehållet valt tre kapitel att studera, *Minoritetsrättigheter är mänskliga rättigheter* (kapitel två), *Marginalisering – en konsekvens av antiziganism* (kapitel fyra) och *Romers rätt - en strategi för romer i Sverige* (kapitel fem). I det

första kapitlet, härnäst kallat text 1, introduceras delegationens uppdrag samt deras nya människorättsperspektiv i arbetet med romer. Även en kritik mot Sveriges tidigare hantering av människorättsperspektivet presenteras. Det andra kapitlet, härnäst kallat text 2, förklarar bakgrunden till dagens komplexa situation och kapitel tre, härnäst kallat text 3, ämnar att presentera en lösning till denna utifrån perspektivet som presenteras i text 1. Inom varje kapitel valdes sedan ett antal delkapitel.

För att kunna välja texter utifrån innehållet formulerade jag tre frågor: ”Vilka problem finns?”, ”Vad är orsaken till dessa?” och ”Hur kan de lösas?”. Dessa frågor baserades på antagandet att betänkandet inte hade behövts skrivas ifall det inte fanns något identifierat problem. Sedan valdes de kapitel som var mest explicita i sitt svar på dessa frågor. Användningen av dessa frågor var dock inte helt oproblematisk, då det ibland fanns fler kapitel som svarade på frågorna. Ett exempel på detta är att både kapitel tre och fyra svarade på fråga två (orsaken till problemen). Det som gjorde att jag valde kapitel fyra beror på att kapitel tre:s historiska bakgrund till problemet huvudsakligen behandlade tidsperioden mellan 1800-talet och mitten av 1900-talet. Denna bakgrundsinformation kan tolkas som mindre relevant till denna uppsats syfte än en redogörelse för de mer ”modernare” orsakerna. I denna beskrivning blev även romerna sammankopplade med de så kallade tattarna. Genom detta blir de problem som tas upp i kapitel tre inte specifika för romerna, vilket i sin tur skulle kunna ha en vilseledande effekt på analysresultatet. Kapitel fyra däremot berör de mer ”moderna” aspekterna av orsaken till problemen. Dock sker denna beskrivning genom endast ett perspektiv – antiziganismen. Detta kan tolkas som ett ensidigt urval av orsaken till problemen. Värt att ha i åtanke är dock att delegationen har ägnat ett helt kapitel åt denna fråga vilket kan indikera att detta är en viktig orsak.

Efter valet av kapitel gjordes urvalet av delkapitlen utifrån deras kronologiska placering i texten. Med andra ord, om de delkapitel som var placerade först i texten kunde svara på en av frågorna valdes dessa för en närmare granskning.

Omfånget på dessa begränsades till cirka åtta sidor per text med anledning av att textvolymen annars skulle bli för stor med hänsyn till denna uppsats storlek. De sidor som jag valt att analysera ur text 1 ett finns mellan sidorna 110 och 112. Dessa handlar om det problem och den kritik som riktats mot Sverige. Text 2 är uppdelat i två delar den första återfinns på sidorna 165-170 och den andra på sidorna 180-181. Text 3 sträcker sig på fler sidor 206-225. Anledningen till till den stora skillnaden i materialet trots den tidigare nämnda begränsningen beror på att det bara fanns ett delkapitel i text 1 som hade en explicit förklaring till vilka problem som fanns. Text 3:s höga sidantal beror på att analysmaterialet är litet på varje sida vilket gör att dessa sidor tillsammans utgör cirka åtta sidor.

7. Resultat

Dispositionen för resultatet är tematiskt utformat utifrån analysmodellerna. Därför kommer resultatet för samtliga texter kommer att presenteras under respektive analysmodell. Detta för att en jämförelse mellan delarnas olika resultat kan genomföras. Genom denna disposition blir det även lättare att studera hur utvecklingen mellan de olika delarna ser ut.

7.1 Ideationell analys

7.1.1 Verbprocesser

I tabellerna nedan presenteras en sammanställning av verbprocesser och aktörer i respektive del. För att få en struktur på analysen har jag gjort ett urval av aktörer. Dessa är anpassade till respektive text, vilket medför att vissa aktörer inte är konstanta i varje tabell. Då undersökningen syftar till att beskriva hur delegationen framställs gentemot romer kommer dessa aktörer att vara konstanta, trots att de ibland inte har en verbprocess kopplad till sig. För att få ut mesta möjliga ur analysen har jag ibland lagt ihop en del aktörer under ett samlingsnamn. För att tydliggöra vilka aktörer som ingår under benämningen kommer det finnas ett förtydligande under varje tabell. Varje kapitel har en egen tabell och är strukturerade i kronologisk ordning.

7.1.1.1 Text 1

Tabell 1 – Text 1: Ensammanställning av textens verbprocesser kopplade till dess aktörer

	Handling	Händelse	Verbala	Relationella	Mentala
Romer	-	-	-	-	-
Delegationen	-	-	-	-	-
EU-kommissarie	3	-	10	-	1
Sverige	-	1	-	-	-
Lösn. + problem	-	2	-	-	-
Bakgrundsinfo.	1	1	-	2	-

Förtydligande

EU-kommissarie: Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, Europarådets kommissarie mot rasism och intolerans, Rådgivande kommittén för Europarådets ramkonvention, FN:s barnkommitté.

Sverige: Sverige i bemärkelsen nation.

Lösn. + problem: Ett lösningsförslag samt problem som finns kopplat till romer.

Bakgrundsinfo.: Nämda orsaker som bidragit till problemen.

7.1.1.2 Text 2

Tabell 2 – Text 2: En sammanställning av textens verbprocesser kopplade till dess aktörer

	Handling	Händelse	Verbala	Relationella	Mentala
Romer	6	2	1	7	-
Delegationen	-	-	-	1	2
Sverige	8	3	5	3	-
Proj. + åtgärd	8	2	-	2	-
”Svenskar”	1	1	-	1	2

Förtydligande

Sverige: Nation, myndigheter, riksdag, DO.

Proj. + åtgärd: Diverse projekt och åtgärder startade av olika myndigheter och DO.

”Svenskar”: Svenska medborgare utan romskt påbrå, till exempel anställda, grannar, offentliga personer.

7.1.1.3 Text 3

Tabell 3 – Text 3: Ensammanställning av textens verbprocesser kopplade till dess aktörer

	Handling	Händelse	Verbala	Relationella	Mentala
Romer	1	2	-	1	-
Delegationen	10	-	14	1	10
Strategin	6	-	-	3	-
Myndigheter	1	-	2	2	-

Förtydligande

Strategin: Den strategi som Delegationen föreslår inklusive de mål och åtgärder som denna syftar till.

Myndigheter: Diverse statliga myndigheter och kommuner som jobbar med romer.

7.1.2 Passivkonstruktioner

7.1.2.1 Text 1

Krav om förbättring från Europarådets kommissarie och FN:s barnkommitté

- ”Fortsatta och intensiva åtgärder *efterlyses*.” (SOU 2010:110)

- ”Därtill *krävs* åtgärder inom utbildningsväsende, för att förbättra levnadsvillkoren allmänt, inom media och för att öka det politiska deltagandet bland romer.” (SOU 2010:111)

7.1.2.2 Text 2

Svenska folket som syndabockar

- ”Förolämpningar och misstänkliggöranden *riktas* regelmässigt mot romer på allmän plats.” (SOU 2010:166)
- ”I Sverige *möttes* de (kaaleromer) med misstänksamhet. Färdiga stereotyper om romer *fördes* direkt över på att gälla dem.” (SOU 2010:169)

Staten och myndigheter som syndabockar

- ”De (romer) *avvisades*. Många kulturpersonligheter och en del politiker *upprördes* över att små barn *skickades* hem tillbaka till ett liv i misär.” (SOU 2010:168)
- ”Trots lovvärda insatser för att förbättra romernas villkor *präglades* de av en nedlåtande hållning.” (SOU 2010:168)

Delegationens åsikter om hur läsarna bör tolka det som påstås

- ”För att förstå antiziganismens orsaker *behövs* ett historiskt perspektiv” (SOU 2010:166)
- ”Vuxenutbildningen på 1960-talet får *betraktas* som brott mot den syn på romer som ditintills hade präglat myndigheternas förhållningssätt.” (SOU 2010: 170)

7.1.2.3 Text 3

Delegationens åsikter om hur läsarna bör tolka det som påstås/Dolda krav från delegationen

- ”(..) det är en komplicerad sak att reparera femhundra års försummelse och övergrepp och reparera relationen mellan romer och majoritetssamhället, och våra förslag ska *ses* som en helhet.” (SOU 2010:206-207)
- ”Den viktigaste och självklara åtgärden som *krävs* är att skolans huvudmän tar sitt ansvar för att skolplikten i praktiken blir en plikt (..)” (SOU 2010:211)
- ”Det *behövs* många fler institutioner i den offentliga sektorn under romsk ledning (..).” (SOU 2010:223)

Kommunerna som syndabockar

- ”Trots att kommuner formellt har ansvar för att utsatta grupper får lika stor tillgång till bostad, utbildning och social service som andra *används* ibland argumenten att det *saknas* resurser för åtgärder (..), och så *spelas* bollen därmed över till staten.” (SOU 2010:223)

7.2 Interpersonell analys

7.2.1 Negationer

7.2.1.1 Text 1

Kritik mot Sverige

- ”Den svenska kulturen är *inte* nämnvärt rättighetsorienterad, trots att många av de mänskliga rättigheterna är kodifierade eller finns genomförda på andra grunder och därför *inte* i form av rättigheter.” (SOU 2010:110)

Tar avstånd från: De som uttrycker att Sverige har fungerande system för mänskliga rättigheter och eventuellt den gängse uppfattningen om att ”Sverige är ett bra land att leva i”.

7.2.1.2 Text 2

Avståndstagande från främlingsfientliga åsikter

- ”Sverige står *inte* vidöppet för en villkorslös invandring från EU:s medlemsstater, men till skillnad från flera andra EU-15-stater fick den dåvarande regeringen *inte* riksdagens stöd för inrese restriktioner riktade mot medborgare från de nya medlemsländerna.” (SOU 2010:167)
- ”Situationen i Sverige är *inte* acceptabel men förutsättningarna är ändå bättre än tidigare att bryta det romska utanförskapet.” (SOU 2010:167)

Tar avstånd från: De som tycker att invandringen borde bli starkt begränsad samt de som tycker att romer i nuläget blir behandlade som de förtjänar.

”Så här är situationen i Sverige”

- ”Antiziganismen har *inte* rubbats med 2000-talets minoritetspolitik.” (SOU 2010:168)
- ”Anställare anställer *inte* romer, *inte* för att de alltid personligen hyser fördomar mot romer, utan för att de befärrar att sådana uppfattningar finns bland övrig personal.” (SOU 2010:168)

Tar avstånd från: De som anser att situationen för romerna i 2000-talets Sverige är bra och tror att fördomarna minskat.

”Så här ligger det till med situationen om romer”

- ”Detta [att det är svårt för en arbetssökande att visa att diskriminering förekommit vid arbetssökningar] betyder *inte* att överväganden som är av diskriminerande karaktär *inte* förekommer.” (SOU 2010:180)
- ”Vi vet till exempel att romska elever kan utsättas för mobbing av andra elever. Det är då *inte* förvånande om romska elever då tappar motivationen för vidare skolarbete.” (SOU 2010:180)

Tar avstånd från: De som vill förklara bristen på romers närvaro på arbetsplatser och skolor med hjälp av andra till exempel mer fördomsfulla förklaringar.

7.2.1.3 Text 3

”Så här ligger det faktiskt till med strategin”

- ”De tre målen hänger nära samman. Ett kan *inte* genomföras utan de två andra. Alla krävs för att garantera romers mänskliga rättigheter.” (SOU 2010:206)
- ”Situationen kan *inte* reformeras bort med hjälp av enstaka projekt, vilket hittills har varit strategin. Det behövs mer kraftfulla åtgärder för att driva och lyckas med ett förändringsarbete: (...).” (SOU 2010:208)
- ”*Ingen* förändring kan komma till stånd om *inte* romska barn får möjlighet att som ett minimum uppnå grundskolekompetens (SOU 2010:211).”

Tar avstånd från: De som tror sig veta något om hur det går till med samhällsförändringar och de som tycker att en omfattande strategi är onödig.

Jämlikhet

- ”Arbetslösheten bland romer ska *inte* avvika från arbetslösheten i genomsnitt.” (SOU 2010:212)
- ”Romers rättssäkerhet ska *inte* skilja sig från andra grupper.” (SOU 2010:219)

Tar avstånd från: De som inte anser att romer ska innefattas av samma mänskliga rättigheter/de som inte vill satsa resurser på romerna för att uppnå detta.

Kritik mot tidigare arbetssätt

- ”Oftast finns *ingen* fokalpunkt eller -person för minoritetsfrågor, än mindre för frågor rörande romer, och därmed finns *ingen* institutionell kunskap om minoritetspolitik vilket naturligtvis är svårt i en mindre kommun, men vore möjligt i de större städerna.” (SOU 2010:222)
- ”Att slentrianmässigt använda sig av projektform där aktiviteten upphör kort tid efter att den kommit igång utgör *inget* effektivt sätt att arbeta på.” (SOU 2010:224)
- ”Ett program som *inte* använder sig av en romsk ledare eller expert har små chanser att leda till bestående resultat.” (SOU 2010:224)

Tar avstånd från: Det gamla byråkratiska arbetssättet och tankesättet.

7.3 Statusläran

Nedan kommer en sammanställning av vilken sorts resonemang delegationen genomför i varje del.

Text 1: *Kvalitativt* resonemang, *remotio criminis*.

Text 2: *Bevisande* resonemang med drag av *definierande* resonemang.

Text 3: *Bevisande* resonemang med inslag av *definierande* resonemang.

8. Analys

I detta avsnitt presenteras en analys av delegationens *diskursiva* ethos.

8.1 Idealtionell analys

8.1.1 Verbprocesser

I denna del undersöks det perspektiv och den världsbild som delegationen förmedlar i texten genom verbprocesserna.

8.1.1.1 Text 1

Texten inleds med en kort förklarande bakgrundsbeskrivning till varför vissa mänskliga rättigheter i Sverige inte efterlevs. Den följs sedan av en återgivning av den kritik som bland annat Den rådgivande kommittén för Europarådets ramkonvention har fört fram angående Sveriges diskriminerande behandling av romer. Textens början karaktäriseras av relationella verb, då det är kritikens föreliggande förhållande som beskrivs. Överlag utgörs texten sedan av verbala verbprocesser som tillskrivs de aktiva agenterna, dvs. kommittén och de andra instanserna som kritiserar Sveriges behandling av romer. Dessa verbprocesser utmärks av påståenden såsom konstaterar, poängterar och rekommenderar. Förutom att presenteras med hjälp av verbala processer beskrivs de även med handlingsverb och mentala processer. Det problem och det lösningsförslag som beskrivs i texten förs fram genom den materiella process som indikerar aktörens maktlöshet till att påverka detta, dvs. genom händelseverb. Vad beträffar romer och delegationen nämns ingen av dem i någon huvudsats.

Då texten, förutom i inledningen, är ett refererande till olika internationella organisationer med hög auktoritet blir formen på texten beskrivande och har karaktären av att återge fakta på ett objektivt sätt. Denna uppfattning förstärks av att karaktären på de ord som de blev refererade med inger ett säkert intryck. I sin artikel "Natoperspektivet präglar nyhetsspråket" visar språkvetaren Olle Josephson att författarens perspektivval, dvs. om han eller hon anser källan vara trovärdig, visas genom de verbala processer som källan refereras med (Bergström & Boréus 2005:286). Alltså visar delegationen genom detta att de anser att Den rådgivande kommittén för Europarådets ramkonvention och de andra instanserna är trovärdiga, vilket i förlängningen skulle kunna innebära

att de även instämmer i den kritik som riktas mot Sverige. Genom detta instämmande visar de också att de känner tilltro till överheter. Detta resonemang utvecklas mer under kapitlet negationer 8.2.1.1 Text 1.

Avsaknaden av andra aktiva aktörer och den stora betoningen av händelseverb hos de övriga subjekten som nämns i texten visar på att det är ett ”naturligt” skeende som beskrivs. Detta märks i partier då någon ansvarig för kritiken ska nämnas. I dessa fall är det inte någon speciell myndighet eller liknande som utpekats, utan kritiken beskrivs mer som ett existerande förhållande: ”Den rådgivande kommittén för Europarådets ramkonvention har kritiserat Sverige för diskriminering mot romer, framförallt när det gäller arbeten och bostäder” (SOU 2010:111). Detta utpekande av Sverige som ansvarig för diskrimineringen klargör inte vem som borde ta på sig ansvaret för detta då Sverige ibland används i bemärkelsen av en rumslig plats: ”Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter konstaterar i sin rapport från 2004 att romer fortsätter att drabbas av effekterna av fördomar och diskriminering i Sverige (...)” (SOU 2010:111). En intressant företeelse finns dock i textens inledning, innan delegationen börjar referera till olika instanser. Där har delegationen placerat in en beskrivning av nuläget vilket kan tolkas som en förberedande förklaring till den kommande kritiken. På detta sätt kan man säga att de förbereder läsarna med vad orsaken till den kommande kritiken beror på:

Den svenska rättskulturen är inte nämnvärt rättighetsorienterad, trots att många av de mänskliga rättigheterna är kodifierade eller finns genomförda på andra grunder och därför inte finns i form av rättigheter. Det dualistiska förhållningssättet till internationell rätt *gör* också att de folkrättsligt bindande mänskliga rättigheterna hålls på avstånd och inte får genomslag i inhemsk rätt som i en del andra länder. (SOU 2010:110-111) (min kursivering)

Här blir det alltså förhållningssättet som är orsaken till problemen. Förutom instanserna är detta den enda aktiva aktören i texten. Vilket gör att förhållningssättet kan tolkas som det enda som aktivt kan ta på sig skulden för det som inträffar med romerna i Sverige.

8.1.1.2 Text 2

Texten inleds med en beskrivning av vad antiziganism är och hur den på bästa sätt kan analyseras. Sedan övergår den till att berätta om hur romer har behandlats i Sverige under tre olika nedslag i historien. De övervägande verb som används i detta avsnitt är materiella och relationella verbprocesser. De materiella processerna utgörs av både handlings- och händelseverb. Majoriteten av handlingsverben tillskrivs Sverige och de projekt och åtgärder som olika myndigheter sysselsatte sig med. Handlingsverben tillskrivs även romerna, dock är det de relationella verben som dessa

beskrivs mest med. Detta kan förklaras med att texten fokuserar på att beskriva den historiska behandlingen av dem. I enstaka fall omtalas den svenska befolkningen i texten. Dessa beskrivs med samtliga verbprocesser utom de verbala. Då delegationen nämns kommer de till uttryck med mentala processer och ett relationellt verb.

Att texten präglas av övervägande handlingsverb och relationella processer kan inte ses som något ovanligt för en text som ska återberätta handlingar som utspelat sig i historien. En märkbar företeelse är dock att det finns ett återkommande mönster för hur de olika skeendena presenteras, först är det Sverige som utför något och efter detta beskrivs det hur romerna påverkas:

Myndigheterna reagerade på kritiken med att på kort tid utforma en försöksverksamhet med s.k. organiserad överföring av romer från Östeuropa. Utbildningsinsatser i kombination med arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle göra det möjligt för romerna att försörja sig genom eget arbete." (SOU 2010:168)

Denna beskrivning liksom många andra speglar en verklighetsuppfattning som konstruerar ett kausalt förhållande mellan Sveriges/statens handlande och romers situation. Genom detta tar Sverige ansvar och erkänner sina dåd mot romerna. Samtidigt får detta perspektiv dock romerna att framstå som försvarslösa offer för staten handlande. I en vidare mening skulle detta kunna vara ett uttryck för en auktoritär samhällssyn där styrandet sker uppifrån och ned, som i sin tur förmedlar att det är svårt för den lilla människan att påverka sin livssituation utan statens hjälp. Denna auktoritära syn speglar sig även i uppdelningen av ordet. Av fem olika roller är det två som texten refererar till – myndigheter och romer. Av textens totalt sex verbala processer tillfaller fem av dem myndigheterna. Den enda gången romer får uttrycka sig är i ett sammanhang där de förklarar att de varit utsatta för diskriminering på arbetsmarknaden.

I analysen av verbprocesserna framkom det att ”svenskar”² och delegationen fick uttrycka sig genom lika många mentala processer. Detta skulle kunna tolkas som om texten tar hänsyn till ”svenskar” och delegationens reflektioner lika mycket. Men vid en närmare analys går det att finna en skillnad mellan dessa. I texten framställs ”svenskarnas” reflektioner genom delegationens ord. ”Svenskarna” får alltså inte komma till tals genom direkt anföring, vilket delegationen däremot får. Detta kan i en vidare tolkning tillsammans med de tidigare resultaten ses som ett uttryck för en maktfördelning, vilket i det här fallet visar sig i faktumet att den part som blir direkt anförd har makten. Då delegationen kan uttrycka andra aktörers reflektioner och upplevelser framställs de som någon allvetande instans, som vet vad olika grupper i samhället tycker och tänker. Detta kan tolkas

²”Svenskar” kommer genomgående i denna uppsats att referera till den definition som står i Tabell 2 – Text 2.

som att de är väl insatta i olika grupper, men kan även leda till att de olika grupperna känner sig förbisedda av myndigheterna då dessa inte får uttrycka sin åsikt i texten själva.

8.1.1.3 Text 3

Texten inleds med en beskrivning av de mål som ska nås genom delegationen strategi. Sedan följer en redogörelse av romernas situation ur ett välfärdsperspektiv. Efter detta presenteras samtliga förslag och texten avslutas med en diskussion kring riktlinjer och metoder. Till skillnad från tidigare texter framställs samtliga subjekt som aktiva agenter. Det finns dock en stor skillnad i fördelningen av handlingsverben, där en övervägande majoritet tillskrivs delegationen och strategin. Delegationens handlingsverb beskriver hur de agerat under arbetet med utformandet av strategin medan strategins handlingsverb karaktäriserar sättet på vilket den ska verka för förändring. Fortsättningsvis tillfaller även den övervägande majoriteten av de verbala och mentala processerna delegationen. Dessa förekommer när delegationen motiverar och reflekterar kring sina förslag och riktlinjer. Den enda verbprocess som är någorlunda jämt fördelad mellan subjekten, vilken även är den minst representerade, är de relationella verbprocesserna.

I denna text får delegationen till skillnad från tidigare en framträdande roll medan resten av subjekten faller i bakgrunden. Denna ensidiga betoning på delegationen ger intrycket av att det är deras åsikter, tankar och arbete med framstagningen av strategin som är det viktiga. Detta illustreras bland annat genom de handlingsverb som delegationen beskrivs med. Hälften av dessa utgörs av verbet ”erfar”. Då samma innebörd skulle kunna uttryckas med synonymen ”få kunskap om” går det att tolka att användningen av detta verb är ett sätt för delegationen att betona att de har jobbat i dialog med de berörda, med romerna. Detta kan i vidare tolkning vara ett uttryck för att de vill ta avstånd från de associationer som myndigheter förknippas med och visa att de inte tillhör den kategorin. Även i slutet av texten, i diskussionen kring riktlinjer och metoder, märks detta avståndstagande till myndigheters tidigare arbets- och förhållningssätt. Detta sker främst genom de verbala och mentala processerna. Genom dessa uttrycker delegationens explicit sina upplevelser kring myndigheters och kommuners tidigare arbetssätt. Dessa verbala strategier utmärks av verb som speglar en trovärdighet för författaren vilket kan öka uppfattningen om att delegationens påståenden är sanna.

Intrycket av att det är delegationens åsikter och tankar kring strategin som är det viktiga märks även på andra håll. I presentationen av förslagen och i diskussionen kring riktlinjer och metoder förstärks denna uppfattning. Där är meningarna utformade enligt följande princip: delegationens åsikter kring frågan kommer i fokus och förslagen presenteras sedan i bisatser: ”Delegationen ser rätten till arbete som ett nyckelområde i den nationella strategin för romer, och föreslår: - Att

samhället tar sitt fulla ansvar för uppföljningen av romska romska ungdomars övergång från utbildning till arbete (..)” (SOU 2010:212). Detta kan ge intryck av att det är viktigare att veta att det är delegation som kommer med detta än vad förslagsåtgärderna egentligen går ut på. Sammantaget ger text 3 ett intryck av ett auktoritärt ”vi-vet-bäst”förhållningssätt då frånvaron av andra röster är stor.

Detta förhållningssätt speglas även i den enda meningen då romerna får en subjeksroll: ”Romerna måste ta ledningen och makten över sina liv.” (SOU 2010:209). Denna mening speglar inte bara den uppmanande tonen hos delegationen, utan även vilken syn de har på romerna. Att de måste ”ta ledningen och makten över sina liv” innebär inte bara att delegationen ser dem som offer, utan även att de anser sig besitta den positionen och ha den makten att tillrättavisa romerna om hur de bör leva sina liv.

8.1.2 Passivkonstruktioner

I denna del undersöks hur passivkonstruktionerna speglar delegationens relation till deltagarna texten och till läsarna

8.1.2.1 Text 1

I denna del finns det två passiva verb. Dessa används i samband med att förbättringsåtgärder diskuteras.

En liten användning av passiva verb ger texten ett öppet intryck då det är få agenter som döljs (Bergström & Boréus 2005:286). På detta sätt kan det ur läsarens perspektiv framstå som om han eller hon har god insyn i den information som presenteras. Den påverkan som textens två passivkonstruktioner har är dock att de försvårar förståelsen för vem det är som tycker att det måste ske förbättringar. I två av tre fall där förbättringsförslag nämn är används passivkonstruktioner . Detta kan vara ett sätt för delegationen att få läsarna att tro att det är de som anser att förbättringsförslag krävs. På detta sätt kan de framstå som ansvariga och kloka då de inser vad som måste göras efter denna kritik.

8.1.2.2 Text 2

De passiva verben uppgår till 24 stycken. Av dessa är fyra svåra att uttolka vem aktören är. I det textparti där de fyra passivkonstruktionerna ingår skulle uppfattningarna för dessa kunna tillskrivas statliga myndigheter, arbetsgivare och i ett fall romer. Två av dessa ger uttryck för negativa förhållningssätt mot den romska kulturen och det är till just dessa två som det är svårast att

identifiera den tillhörande aktören. Detta kan bero på att delegationen inte vill peka ut någon ansvarig för dessa åsikter explicit och på så vis kan dessa istället framställas som åsikter som finns representerade i samhället. På detta sätt framställs delegationen som en instans som bara förmedlar neutrala händelseförlopp istället för deras egna påståenden, då det blir svårare att reflektera över ifall handlingen verkligen var utförd av den/de dolda agenten/erna.

Eftersom delegationen redogör för hur romerna har blivit diskriminerade kommer de inte att komma ifrån faktumet att de måste peka ut syndabockar för handlingarna som romerna mött. I de flesta fall, till skillnad från det ovanstående, går det att identifiera aktören bakom handlingen. Detta sker genom en kombinationsanalys av kontexten som de passiva verben ingår i samtidigt som satsernas olika adverbial studeras. Att delegationen tar sig rätten att peka ut vem som är syndabock eller inte kan också tolkas som ett uttryck för att de anser sig vara auktoriteter i samhället. Detta auktoritära intryck förstärks av att de inte låter syndabockarna få komma till tals i texten. Ett utpekande av syndabockar är även ett sätt för delegationen att visa vilken sida de solidariserar sig med. Det skapas ett vi mot dem där delegationen nu står på romernas sida.

Ett andra användningssätt för de passiva verben som återfinns i texten är att de även används för att få delegationens påståenden att framstå som det rätta sättet att tolka världen på. Genom formuleringen av påståendet "För att förstå antiziganismens orsaker *behövs* ett historiskt perspektiv" (SOU 2010:166) kan en lättare uppmaning antydvas. Då det inte är utskrivet vem som behöver detta perspektiv får meningen ett allmänt intryck. På detta sätt uppmanar delegationen alltså läsarna till att välja den rätta tolkningen och på detta sätt döljer de sin maktposition och inverkan på läsarens tankar. Liknande tendenser går även att finna i textens negationer och kommer att diskuteras mer under kapitlet negationer 8.2.2.2 Text 2.

8.1.2.3 Text 3

Denna del innehåller 17 passiva verb. I grova drag kan dispositionen av de passiva verbens användning beskrivas enligt följande: I början används de i sammanhang där delegationen pratar om vad som är nödvändigt att jobba med i målen som de formulerat för deras strategi. Sedan följer ett avsnitt där delegationen poängterar viktiga åtgärder som deras strategi kräver. I avslutningen har det passiva verbet två funktioner, att peka ut kommunen som syndabockar och att förmedla delegationens åsikter om hur vissa faktum bör tolkas. I ett fall tillskrivs det passiva verbet en annan myndighetsaktör.

Enligt Fairclough, som Bergström & Boréus (2005:286) refererar till, kan passivkonstruktioner även användas vid utrymmesbrist eller i fall då en agent förefaller självklar från sammanhanget, irrelevant eller okänd. I inledningen där delegationen redogör för vad som är nödvändigt för

strategin används många passivkonstruktioner . Dessa kan ses som ett uttryck för att agenten är självklar, vilket den i många fall är. Däremot får denna användning av passiva verb en annan betydelse i relation till hur delegationen i avslutningen explicit visar sig själv som agent när det kommer till att kritisera tidigare förhållningssätt i arbetet med romer. I många fall skulle en passivkonstruktion av verb i avslutningen inte fungera förvirrande för läsaren i framtolkandet av agenten då det, som tidigare nämnts, går att utläsa från till exempel kontexten och satsens adverbial. I meningen ”Under arbetets gång har delegationen kommit att definiera ett antal förhållningssätt och arbetsmetoder. Det första redogjorde vi för inledningsvis, (..).” (SOU 2010:220) framställs aktören väldigt tydligt. Den andra meningen skulle därför kunna omskrivas från redogjorde till redogjordes utan att en otydlighet skulle uppstå kring vem aktören var. Därför väcks frågan om varför den största koncentrationen av de passiva verben återfinns i inledningen. Då delegationen i inledningen presenterar målen i strategin och vad dessa innebär kan passivkonstruktionen här ses som ett sätt för dem att få informationen att framstå som en neutral sakframställning. Då den största delen av de passiva verben är ”krävs” kan det tolkas som om delegationen vill få det att framstå som om det är situationen som kräver och inte att det är situationen utifrån deras förslag. Detta kan i förlängningen återigen tolkas som att de framställer sin tolkning av verkligheten som den rätta. Även frånvaron av negationer i inledningen, förutom en som betonar hur delegationens arbete ska gå till, visar på att inledningen presenterar ett sakförhållande där det inte råder oenighet i hur man ska handla. Detta kan i en vidare tolkning ses som ett sätt för delegationen att framföra att deras strategi är den rätta.

I utpekandet av kommunerna som syndabockar används en passivkonstruktion med största sannolikhet för att undvika upprepning i meningen. Då ”kommunerna” är den första aktören som nämns skulle det bli en onödig upprepning av denna. Eftersom delegationen tidigare kritiserat myndigheter mer eller mindre öppet skulle det kunna tolkas som att passivkonstruktionen inte är ett resultat av att medvetet osynliggörande av aktören för att dölja ansvaret i syfte att till exempel undvika konflikt.

8.2 Interpersonell analys

8.2.1 Negationer

I denna del undersöks hur delegationen positionerar sig i textens implicita argumentation som speglas genom negationerna.

8.2.1.1 Text 1

I denna del finns det inga negationer sånär som på två. Dessa återfinns i textens två första meningar och nämns i samband med att delegationen förklarar vilka orsaker som finns bakom den kritik som riktas mot Sverige.

Att det endast finns en negation ger intrycket av att det inte finns motstridiga åsikter till det som sägs. Detta förstärker i sin tur intrycket av att texten är objektivt framställd. Samtidigt visar detta att delegationen håller med i det som sägs då de inte går i försvar i den bemärkelsen att de försöker förneka kritiken. Dock försöker de försvara sig genom att bland annat skylla på bristerna i den svenska rättskulturen. Då delegationen implicit tar avstånd från åsikten att den svenska rättskulturen är rättighetsorienterad kan detta i förlängningen ses som ett uttryck för att de genom detta påstående även beskriver sin ideologiska ståndpunkt. På så sätt hävdar de inte bara det som explicit uttrycks, utan blir även associerade med liknande aspekter som kan kopplas till detta påstående, till exempel att de är för jämlikhet, kritiska mot dagens svenska samhälle samt emot orättvisor och rasism. Genom negationen visar de alltså vilken sida de står på och vilka åsikter och människor de solidariserar sig med, vilket i sin tur kommer att ha en påverkan på tolkningen av den efterföljande texten. Vilken påverkan det har kommer att diskuteras mer under 10.1 Ethos.

8.2.1.2 Text 2

I denna del finns 18 negationer. Av dessa är det två som inte används i syftet att beteckna ett motsatt perspektiv i frågor med ideologisk undertext. I grova drag kan textens disposition av negationer beskrivas enligt följande mönster: I textens början avser negationerna markera avstånd till rasistiska åsikter, sedan övergår de till att beskriva hur situationen ser ut i Sverige, för att avslutningsvis betona hur situationen för romerna ser ut bortom fördomsfulla orsaksförklaringar.

Negationerna i det här textavsnittet visar på att det finns en oenighet i hur olika sakförhållanden angående Sverige och romer beskrivs. På det här sättet kan delegationen visa vilken sida de står på. Genomgående i texten positionerar sig delegationen på romernas sida. Detta visar de genom att gå emot åsikter som till exempel anser att romer har det bra i Sverige. På det här sättet uttrycker delegationen inte bara hur de står i just de exakta frågorna som diskuteras. Genom att visa vilken sida de står på i argumentationen visar de även inom vilket spektra av ideologiska ståndpunkter de kan tänkas instämma i. I det här fallet tyder negationerna på att delegationen men även regering och riksdag tar avstånd från rasistiska åsikter. Denna åsikt ger de sedan belägg för att inneha genom att dels tydligt peka på myndigheternas tidigare inställning till romerna och hur detta påverkat deras arbetssätt. Dels visar sig detta också genom olika förklaringar till romers beteende respektive

uteblivande av beteenden i olika sammanhang där ”svenskar” ger mening till dessa sammanhang genom fördomsfulla förklaringar. På detta sätt visar delegationen att de är medvetna om den förlegade människosyn som präglade myndigheternas tänkande men som fortfarande cirkulerar i samhället.

Med andra ord skulle man kunna säga att delegationen visar att de är för mångfald och jämlikhet mellan samhällets olika folkgrupper. Dock kan deras positionering på romernas sida i vissa fall upplevas som för beskyddande. Genom negationerna framställs delegationen som de som har ögonen öppna för att kunna upptäcka samhällets dolda antiziganism. Om man ser detta som en premiss ur en syllogism som har sitt ursprung i delegationens verklighetsuppfattning om att det endast är staten som kan påverka samhället, blir slutsatsen att det endast är de som kan komma med lösningarna till detta hot. Genom detta kan en antydning om att samhället är beroende av delegationens lösningar för att antiziganismen ska försvinna utläsas. Detta perspektiv kan som tidigare sagt återfinnas i analysen av verbprocesserna se 8.1.1.2 Text 2, där den återkommande ordningsföljden på händelserna var att staten handlade och romerna blev påverkade.

Som tidigare nämnts under kapitlet passivkonstruktioner (se 8.1.2.2 Text 2) används textens passivkonstruktioner delvis i syfte att förmedla den rätta tolkningen av världen. Liknande tendenser går även att finna i användningen av negationerna. Då textens negationer ofta handlar om att ”rätta till” tolkningarna av verkligheten ger detta intrycket av att delegationen ska lära oss om det rätta sättet att tolka världen på. Detta intryck förstärks av att det inte finns något annat perspektiv som tydligt får komma till uttryck genom till exempel referat. De alternativa förhållningssätten antyds därför bara i användandet av negationerna. Detta skulle även kunna tolkas som ett uttryck för delegationen att demonstrera sin maktposition.

8.2.1.3 Text 3

I denna del finns 17 negationer. Tolv av dessa förekommer i slutet av texten där riktlinjer och metoder för strategin beskrivs. Dessa kommer till uttryck i form av avståndstagande mot gamla metoder och de sätt som försöket att förbättra romernas situation har omgetts av. De resterande fem påträffas i sammanhang där delegationen diskuterar hur deras strategi borde tolkas samt i vissa fall då romers levnadsförhållande diskuteras.

Som det går att utläsa ur analysen av verbprocesserna (se 8.1.1.3 Text 3) har vissa funktionen av att särskilja delegationen från ”vanliga” byråkratiska myndigheter. Denna positionering uttrycks även genom majoriteten av negationerna. På detta sätt visar delegationen att det finns en oenighet i frågan om vad som är ett bra arbetssätt för att kunna lösa romernas situation. Då delegation tydligt tar avstånd från fördomen om hur en myndighet är kan det tolkas som om delegationen vill visa att

de solidariserar sig med samhällsmedborgarna, främst den romska gruppen. Därmed är det inte sagt att delegationens går ned på samma nivå som medborgarna ur ett maktperspektiv. Istället får deras avståndstagande från ”vanliga” myndigheter att få dem att framstå som ansvarsfulla, då de genom sina negationer uttrycker att de tidigare arbetssätten varit misslyckade. Genom detta kan det även tolkas som om delegationen vill visa att deras ideologiska ståndpunkter mer överensstämmer med de mer moderna lösningsmetoderna och att de övergett myndigheternas ofta fyrkantiga tänkande. I förlängningen skulle detta kunna tolkas som att de positionerar sig som en nytänkande, modern myndighet. Detta påstående, om att använda nya problemlösningsmetoder har även uttrycks något metaforiskt i text 2: ”Dagens problem bottnar ofta i gårdagens lösningar. Det är lättare att få syn på sambanden med en arkeologisk grävande metod som följs av en framåtriktad syntetisering än med en traditionell rak kronologi.” (SOU 2010:167). Med detta påstående kan det alltså tolkas som om delegationen syftar till att framhäva sin position som en nytänkande myndighet.

Förutom att bara positionera sig som en nytänkande myndighet knyter de även tillbaka till de ideologiska ståndpunkterna som presenterades i text 2:s negationer – jämlikhet och mångfald. Då de tar avstånd från åsikter som menar på att romer inte ska leva under samma levnadsförhållanden som den resterande befolkningen kan detta i förlängningen ses som ännu ett uttryck för att visa sitt instämmande i moderna tankar och ideologiska ståndpunkter som finns i samhället.

Dessa positioneringar blir dock framförda med en överton av auktoritära drag ett ”vi vet bäst”-förhållningssätt. Detta intryck förstärks av faktumet att texten återigen saknar referat till andra parter sånär som på en och att en stor del av meningarna där de framför kritik börjar med att ”Delegationen anser”. På detta sätt kan det tolkas som om delegationen anser att deras förslag är antingen så självklara att de inte behöver diskuteras mer kring av den anledningen. En annan tolkning av detta skulle kunna vara att de anser att de vet bäst om hur denna situation bör lösas och därför inte behöver diskuteras mer kring. I förhållande till delegationens tidigare framställning av sig själv och övriga samhällsmedborgare tolkar jag den senaste förklaringen som den mest rimliga i det här sammanhanget.

8.3 Retorisk analys

8.3.1 Statusläran

8.3.1.1 Text 1

I den här delen för delegationen ett *kvalitativt* resonemang. Vilken status som intas inom detta är dock inte helt oproblematiskt att reda ut, då texten både innehåller drag av *concessio* och *remotio criminis*. Med anledning av att delegationen redogör för kritiken när de pekar på fel och brister i

Sveriges behandling av romer skulle detta kunna tolkas som ett erkännande av de felaktiga handlingarna samt ett erkännande av skuld. Detta erkännande av skuld sker emellertid inte på ett tydligt sätt (se verbprocesser 8.1.1.1 Text 1), vilket kan motivera ett ifrågasättande av huruvida delegationen faktiskt erkänner skuld och intar statusen *concessio*.

Det som talar för att delegationen intar statusen *remotio criminis* grundar sig i faktumet att de redan i inledningen kommer med en bakgrundsförklaring till hur Sveriges rättskultur fungerar i dagens läge. Detta kan givetvis tolkas som ett uttryck för den retoriska situationen som läsaren ska sätta sig in i. Men då detta är formulerat med negationer visar det att bakgrundsförklaringen är en åsikt, en åsikt som kan tolkas annorlunda, vilket i förlängningen visar på att det är en produkt av delegationen. Med andra ord skulle man kunna säga att bakgrundsförklaringen inte är en objektiv beskrivning av ett historiskt fenomen i stil med ”Ombudsmannen för etnisk diskriminering inrättades 1986” (SOU 2010:181), utan det är delegationens tolkning av verkligheten. Därför går det att ifrågasätta läsares behov av att känna till hur den svenska rättskulturen fungerar för att kunna förstå den kritik som delegationen senare presenterar. Denna inledning skulle därför kunna tolkas som ett sätt för delegationen att föra över skulden på bristerna i rättskulturen. Ett stöd för denna tolkning återfinns också i verbprocesserna, då det är förhållningssättet i den svenska rättskulturen som beskrivs som aktiv medan Sverige både innehar rollen som en passiv agent och ett rumsadverbial. Med anledning av detta förefaller det mer rimligt att tolka att delegationen utför en *remotio criminis*.

8.3.1.2 Text 2

I den här delen för delegationen både ett *bevisande* och ett *definierande* resonemang. Detta uttrycks bland annat genom textens verbprocesser där den övervägande mängden materiella och relationella processer visar på att texten beskriver olika skeenden. Avsnittet handlar om att bevisa att antiziganism finns i Sverige samt att både samhällsmedborgarna och myndigheter ger uttryck för sådana åsikter. Det som pekar på att texten innehåller drag av *definierande* resonemang yttrar sig då delegationen ibland måste omdefiniera vissa hjälpinsatser i historien som uttryck för antiziganism. Detta sker i stor utsträckning via textens negationer. Då negationerna förekommer i meningar där sakförhållande beskrivs indikerar detta på en oenighet i hur dessa ska beskrivas. Trots att det inte finns några *explicita* uttryck för denna oenighet – genom verbala och mentala processer – finns den alltså att utläsa i negationerna. Då resonemanget i huvudsak inte går ut på att omdefiniera hjälpinsatserna, utan att visa på att antiziganism verkligen finns förefaller det som om texten ändå bör klassas in som ett *bevisande* resonemang. Detta intryck speglas även i delegationens användning av passivkonstruktioner som medel för att påvisa hur verkligheten bör tolkas och

förstärks vidare av det faktum att delegationen ger en definition på vad begreppet antiziganism innebär. Detta leder till att exemplen som används då troligtvis bör ses som ett slags bevis snarare än en omdefiniering, även om detta ofrånkomligen måste ske för att kunna fungera som ett bevis.

8.3.1.3 Text 3

I den här delen för delegationen ett övervägande *bevisande* resonemang med vissa inslag av ett *definierande*. Detta uttrycks bland annat genom textens verbprocesser där den övervägande mängden av verbala och mentala processer visar på att texten innehåller inslag av både motiveringar, kommentarer och reflektioner. Avsnittet handlar om att bevisa att delegationens strategi och mål är de rätta sättet att arbeta efter i förbättrandet av romers situation i Sverige. Då en del av detta bevisande handlar om att visa på att de tidigare använda strategierna inte fungerat får texten en definierande karaktär. Detta framförs genom att delegationen tar upp sin syn på hur de tidigare förhållningssätten och strategierna använts vilket innebär att de gör en omdefiniering av hur dessa bör tolkas. Denna oenighet kan också spåras genom textens negationer då en del av dessa uppkommer i sådana sammanhang. Eftersom det är svårt att undvika att beröra motståndarnas beskrivning av ett sakförhållande i ett framställande av sitt eget blir det även oundvikligt att komma in på ett definierande resonemang i framförandet av ett bevisande resonemang. Då resonemanget i huvudsak inte går ut på att omdefiniera de tidigare förhållningssätten och strategierna, utan att visa på att delegationens strategi är den bästa att jobba efter förefaller det som om texten ändå bör klassas in som ett *bevisande* resonemang. Detta intryck speglas även i delegationens användning av passivkonstruktioner, då dessa till viss del används som medel för att påvisa hur verkligheten bör tolkas. Därför blir slutsatsen av detta att delegationen för ett *bevisande* resonemang.

9. Slutsats

I denna undersökning antyds en delad uppfattning av delegationens attityder mot romer och myndigheter. Den ena attityden som speglas är den ”vanliga” myndighetsattityden, där delegationen framställs som en auktoritär och handlande aktör. I denna beskrivning framställs romerna som passiva aktörer som blir påverkade av myndigheternas handlande.

Den andra attityden som speglas är delegationens positionering på romernas sida. Detta visas genom avståndstagande från ”vanliga” myndigheters arbets- och förhållningssätt. Denna attityd förstärks av deras solidarisering med ideologiska ståndpunkter som uttrycker jämlikhet och mångfald.

10. Diskussion

Detta avsnitt är uppdelat i två diskussionsdelar. Först förs en diskussion kring hur attityderna som framkom ur analysen av delegationens *diskursiva* ethos är påverkade av deras *föregående* ethos. Syftet med detta är alltså att resonera kring vilken bild delegationen skapar av sig själv i förhållande betänkandets historiska kontext och attityderna. Efter detta kommer en kritisk diskussion av resultatet. Detta för att öka förståelsen för undersökningen och dess begränsningar.

10.1 Ethos

Den retoriska situation som byggs upp i betänkandet tyder på att det är sociala och historiska händelser på gång. Detta kan uttydas genom resultatet från analysen av bland annat statusläran. I sin teori om hur sociala förändringar går till kommer Bakthin in på begreppet *heteroglossia*. Heteroglossia används för att beteckna de motstridiga normsystem som finns i ett samhälle. Några exempel på dessa normsystem är olika genrer, yrkesspråk och stilar som mänsklig kommunikation präglas av. Inom detta normsystem finns det två krafter som verkar. Den ena syftar till att motverka splittring i samhället genom att bidra med ömsesidig förståelse inom och mellan olika sociala grupper. Den andra arbetar motsatt och fungerar destabiliserande. I skeden av sociala förändringar möts dessa krafter. Detta speglas bland annat genom språket och visar sig genom att en motsättning mellan olika normsystemen uttrycks. Heteroglossia är något som studeras över en längre tidsperiod och därför menar Bakthin att ett heteroglott språk är ett uttryck för socio-ideologiska motsättningar mellan nutida och dåtida texter (Ledin 2007:66).

En sådan motsättning går tydligt att utläsa genom analysen av statusläran. Då delegationen i både text 2 och text 3 tar avstånd från tidigare myndighetstexters syn på bland annat romer indikerar detta ett heteroglot språk. Detta visar på en samhällsförändring inom den politiska diskursen som, vilket även Montesino kommit fram till i sin undersökning. Den nya ton som i och med denna förändring är på väg att anslås är jämlikhetsaspekten.

Det går alltså att uppfatta att det är fråga om att betänkandet speglar ett omskapande av attityder som sker kring relationen mellan romer och myndigheter. Myndigheternas, i det här fallet delegationen, förhållningssätt mot romerna håller alltså på att ändras. Denna förändring kan kopplas både till de retoriska bevismedlen *eunoia* och *fronesis*. Då delegationen visar att de har förändrats till skillnad från tidigare myndigheter visar de även att de har ett gott omdöme, eftersom de nu inser den dåliga moral som det tidigare förhållningssättet präglades av. Även denna viljan att byta inställning mot romerna kan ses som ett försök att visa välvilja gentemot dem.

Denna förändring får på så sätt även en inverkan på delegationens *föregående* ethos. Genom att skapa ett *diskursivt* ethos som är byggt på attityder som är positiva till jämlikhet kan delegationen

försöka ändra de tidigare uppfattningar som de blivit associerade med genom det *föregående* ethoset.

Denna attitydförändring sker dock inte helt utan motsägelsefullheter i texten. Detta visar sig genom den *scenografi* som delegationen valt att framställa detta betänkande genom. Genom analysen av negationerna och passivkonstruktionerna går det att uttyda en undervisande ton i både text 2 och text 3. Denna undervisande ton kan framkomma ur delegationens sätt att framställa informationen som neutral genom en användning av passiva verb, då dessa speciellt används i textpartier som beskriver historiska eller nutida händelseförlopp får dessa intrycket av att spegla den rätta retoriska situationen (såsom den tolkas i Bitzers mening). I denna retoriska situation, som kan uttydas i analysen av verbprocesserna, skapades en bild där myndigheterna är den handlande aktören som kan åstadkomma förändring i samhället, positiva som negativa. I den mer explicita attityderna som framkom ur beskrivningen av denna situation framställdes de dock som ärliga och ansvarsfulla människorättskämpar som eftersträvar jämlikhet i samhället, är emot rasism och står på romernas sida.

Här går det alltså se att det råder en motsättning i *vad* de säger och *hur* de säger det. Detta kan ha sin grund i de två motsatta doxor som finns representerade i denna text. Å ena sidan instämmer delegationen med jämlikhetsprinciper då de uttrycker sitt stöd för ökad dialog med romerna. Å andra sidan visar delegationen sitt fortsatta stöd till det maktperspektiv som tidigare präglade myndigheternas tänkande då de fortfarande uttrycker sig genom en hegemoniliknande diskurs. Som det går att se håller myndigheterna på att ändra sina attityder gentemot romer, men myndigheternas förhållningssätt till det egna arbetet, till hur samhällsförändringar sker, stannar dock kvar i sitt tidigare spår. Detta kan vara en orsak till att det ojämna förhållande, som Montesino identifierat i sin forskning, fortfarande präglar diskussionen mellan romer och myndigheter.

Trots att delegationen framställer sig som en myndighet med goda intentioner ställer sig en del romer misstänksamma till delegationens betänkande. Detta kan ha sin förklaring i att de inte upplever att delegationens lösningsförslag är utformade utifrån romernas eget bästa. Detta kan enligt McCroskey (2006:79-80) förklaras med att en retor måste, för att kunna ändra en sin publiks attityder, få det att framstå som om den föreslagna idén, i det här fallet lösningsförslagen, är grundade på en altruistisk grund och att retorn inte ser någon vidare vinning med det. Med hänsyn till det auktoritära/undervisande förhållningssätt och framställningen av romer som en svag grupp finns det belägg för att den jämlikhetsvisionen inte finns införlivad på alla plan.

Denna bristande tillit till myndigheternas förslag kan även kopplas till Palickis normalitets föreställning. Då delegationen tydligt visar sin positionering på romernas sida skulle detta mer kunna tolkas som en normaliserande avvikelse än som en normal normalföreställning. Anledningen

till deras tydliga positionering kan bero på att det är en avvikande företeelse som är på väg att bli något normalt sett från myndigheternas perspektiv. Dock kan denna positionering tolkas som avvikande åt det negativa hållet då auktoritära drag fortfarande framkommer i texten.

Genom den explicita bilden som delegationen sprider visar de att de vill påverka sin framtid i en riktning mot jämlikhet och bort från antiziganistiska åsikter. Denna syn kan dock uppfattas som splittrad. Trots att delegationens syn på romer har ändrats från att ha varit en belastning för samhället blir de fortfarande porträtterade som en svag grupp, som offer. Då delegationens världssyn präglas av myndigheter som aktiva agenter i problemlösningen, blir dessa framställda som hjältar. I sin välvilliga mening att bekämpa antiziganismen bidrar de ändå till att skapa och sprida fördomen av att romer är en grupp som inte klarar sig utan hjälp från myndigheterna. För att återknyta till Montesinos påstående om att myndighetspolitik kategoriserar individer, bestämmer deras status, tilldelar dem roller och styr deras liv är det tydligt att även denna betänkande traderar vidare en negativ bild av romer. Då denna bild även är styrande för myndigheternas agerande kommer den även ha en påverkan på hur romerna kommer att bli behandlade i framtiden.

Precis som Montesino menar kan det även i det här betänkandet uttolkas att dialogen mellan romer och myndigheter sker på olika villkor. Då betänkandet sprider en bild om romer som offer som är beroende av myndigheterna hjälp blir de inkategoriserade som svaga, som man ska tycka synd om. I en diskussion där båda parter inte blir betraktade som myndiga personer är det svårt att komma fram till en lösning som passar alla inblandade.

10.2 Resultat

Då underökningens syfte var att belysa de attityder som låg bakom betänkandet och se hur dessa kom till uttryck i uppbyggandet av ethos valde jag att använda mig av metoder som fokuserade på textanalys. Dessa metoder var fruktsamma för denna undersökning. Genom användandet av kritiska lingvistiska metoder fick jag fram hur olika attityder som förmedlades på den lexikala nivån kom till uttryck. Användandet av de retoriska metoderna förtydligade hur dessa sedan förmedlades till läsaren. Av denna anledning vill jag påstå att sammanslagningen av retoriska och lingvistiska metoder har fungerat bra i undersökningen av attityder. Dock har begränsningarna för de valda metoderna varit att de endast koncentrerade sig på de attityder som framkom på den lexikala nivån.

Trots att metoderna varit fruktsamma för undersökningen går det att ställa sig kritisk mot det resultat som framkom, men även mot själva undersökningsmaterialet. För att börja med materialet skulle man kunna ifrågasätta mitt val av kapitel. Då det fanns en sammanfattning av betänkandet skulle det kunna betraktas som mer logiskt att välja att göra en analys på denna, för att få en bättre helhetsbild av delegationens attityder. Anledningen till att jag inte gjorde det beror på att det

undersökningsmaterial som kunde svara på mina tre urvalsfrågor (se 6. Material) bara utgjordes av tre sidor i sammanfattningen. Dessutom går det även att ifrågasätta mitt val av frågor. Orsaken till att jag valde dessa beror på att jag ville efter bästa förmåga kunna välja ut de viktigaste kapitlen i texten. Då det finns mer ingående förklaringar i kapitlen än i sammanfattningen går det att anta att analysen av attityderna blir mer rättvisande.

En fråga värd att ställa är ifall det går att få fram mer eller mindre rättvisande attityder? Hur kan jag vara säker på att mitt metod- och materialval har gett en mer rättvisande bild av delegationens attityder än om andra val hade gjorts. Skulle jag ha kommit fram till andra slutsatser ifall den diakrona inslaget bytts ut mot en synkron? Dock anser jag att styrkan det finns en styrka i valet av det diakrona inslaget. Styrkan i denna undersökningsmetod är att den belyser den förförståelse som präglar den här analysen. Då jag som läsare av betänkandet måste bilda mig en uppfattning om materialet utifrån dess relation till andra texter blir en diakron underökning ett sätt för mig att belysa min förförståelse för materialet. I den här texten sker det med hjälp av det *föregående* ethoset eftersom det är dessa som styr min tolkningen av det *diskursiva* ethoset.

Slutligen skulle jag vilja lyfta frågan om det går att fastställa en persons attityder utan att ha diskuterat det framkomna resultatet med den berörda? Trots att analyserna till stora delar visade upp samma resultat kan man fråga sig ifall detta är de rätta attityderna. Analysresultaten är trots allt ofrånkomligen i någon grad påverkade av min förförståelse och mina attityder i frågan. Därför syftar denna undersökning inte till att hitta delegationens rätta attityder. Meningen är istället att studera vilka attityder som går att tolka fram ur betänkandet. Därför ämnar inte de attityder som framkommit ur analysen att ge en helhetsbild av delegationens attityder genemot romer. Denna undersökning avser istället att ge en inblick i de attityder som fanns med i utformandet av detta betänkande.

11. Framtida forskningsförslag

Denna undersökning har varit kvalitativ med diakrona inslag, då det huvudsakliga syftet varit att studera hur delegationens attityder kommit till uttryck i det undersökta betänkandet. För att få en mer generell bild av myndighetsattityder kring romer skulle en synkron undersökning därför kunna göras. Begränsningen med denna undersökning är att den bara framställer delegationens attityder om romer och kan inte säga någonting om myndighetsattityder i stort.

Ett annat sätt att få fram delegationens attityder hade kunnat göras genom en analys på den semantiska nivån, genom en undersökning av hur till exempel olika röster kommer till tals i texten

eller genom att studera textens presuppositioner. En sådan analys skulle ha haft ett resultat med en större anknytning till doxa.

Ett annat sätt att angripa detta material på hade kunnat vara med hjälp av en diskursanalys. Med denna hade en utförligare analys av den politiska diskursen kunnat göras i syfte att belysa den förändringsprocess som Montesino pratar om.

12. Källhänvisning

Amossy, R., 2005: Ethos at the Crossroads of Disciplines: Rhetoric, Pragmatics, Sociology. I: Poetics Today, vol. 22, nr 1, vår 2001, 1-23.

Andersen, Ø., 1996: I retorikkens hage. Oslo:Universitetsforlaget.

Baumlin, J. S., 1994: Introduction: Positioning Ethos in Historical and Contemporary Theory. I: red. James S. Baumlin & Tita French Baumlin, Ethos: New Essays in Rhetorical and Critical Theory, xi-xxxii. Dallas.

Bergström, G. & Boréus, K., 2005: Lingvistisk textanalys. I: red. Göran Bergström & Kristina Boréus, Textens mening och makt, 263-303. Lund: Studentlitteratur.

Cicero, 1993: De Inventione, De Optimo Genere, Oratorum Topica, vol 2, med engelsk parallelltext. övers. H.M. Hubbell, red. G.P. Goold, (London & Cambridge, Mass., 2001).

DO, 2003: Diskriminering av romer i Sverige. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

http://www.kultur.stockholm.se/Nationella_Minoriteter/Pdf/roma_rapport.pdf

Fowler, R., 1991: Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. Cornwall: JT International Ltd.

Johnson, B., 2011: Konstruktionism. Nationalencyklopedin

Kjeldsen, J., 2008: Retorik idag – introduktion till modern retorikteori. Studentlitteratur.

Kommittédirektiv, Dir 2006:11, 2006: Delegationen för romska frågor.

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/15/00/30/5193e2d2.pdf>

Ledin, P., 1994: Vem kan man lita på? Språk och makt i EU-debatten. I: Språk och stil, 4/1994, 19-63.

Ledin, P., 1997: Intertextualitet, smärta och ett mångstämmigt Apotek. I: utgiv. Roger Andersson & Patrik Åström, Till Barbro. Texter och tolkningar tillägnade Barbro Söderberg den 23 september 1997, 63-86. Stockholm: Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Lindqvist, J., 2008: Klassisk retorik för vår tid. Studentlitteratur.

McCroskey, J.C., 2006: An Introduction to Rhetorical Communication – A Western Rhetorical Perspective. Boston: Allyn and Bacon.

Montesino, N., 2010: Romer i myndighetspolitik – en historisk bergskrivning. Lund: Socialhögskolan vid Lunds universitet.

http://www.soch.lu.se/images/Socialhogskolan/MS2010_2.pdf

Schwartz, A., 2010: Leissner utmålar oss romer som underlägsna. Newsmill 16.11.2010.

<http://www.newsmill.se/artikel/2010/11/16/leissner-utm-lar-oss-romer-som-underl-gsna>

SOU 2010:55, 2010: Romers rätt – en strategi för romer i Sverige. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Palicki, L.L., 2010, *Normaliserande föräldrar: en undersökning av Försäkringskassans broschyrer 1974-2007*. Örebro: Örebro universitet.

Vatz, R.E., 2000: Myten om den retoriske situation. I: *Rhetorica Scandinavia*, 15/2000, 7-13, övers. Jonas Gabrielsen & Christina Pontoppidan.

Quintilian, 2001: *The Orators Education*, vol 3, [*Institutio Oratoria*], med engelsk parallelltext. övers. & red. Donald A. Russell, (London & Cambridge, Mass., 2001).

Material

SOU 2010:55, 2010: Minoritetsrättigheter är mänskliga rättigheter. I: Romers rätt – en strategi för romer i Sverige, 110-112. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

SOU 2010:55, 2010: Marginalisering – en konsekvens av antiziganism I: Romers rätt – en strategi för romer i Sverige, 165-170, 180-181. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

SOU 2010:55, 2010: Romers rätt - en strategi för romer i Sverige. I: Romers rätt – en strategi för romer i Sverige, 206-225. Stockholm: Statens offentliga utredningar.